Poste Restante

Medlemstidning för Nils Ferlin-Sällskapet Nr 2 2011

Sven-Arne Hökenström, "Höken", vid en av sina utställningar i Norrtälje.

Ferlin är "Hökens" favoritmotiv

Omslagsbilden: Nils Ferlin med Katarina kyrka i Stockholm i bakgrunden. Målning av konstnären Sven-Arne "Höken" Hökenström, utförd 2011. Hökenström är född i Stockholm 1947.

Han är utbildad kulissmålare vid Kungliga Teatern, studier vid Pernbys och Fectos målarskolor och har varit elev för professor Carl F Reutersvärd. Han har deltagit i många samlingsutställningar runt om i Sverige, samt även ställt ut utomlands. År 1971 svarade han för ett omtalat skivomslag till Bernt Stafs LP "Vingslag".

"Höken" målar i impressionistisk anda med stark kolorit. Motiven är bland annnat tagna från historiska händelser och personer i vår svenska historia. Nils Ferlin är en av hans favoriter.

"Höken" år representerad på Nationalmuseum och i ett flertal kommuner och landsting. "Höken" bor och har sin ateljé i en gammal grosshandlarvilla i Norrtälje.

Tilläggas kan att originalet till omslagsbilden snabbt fick en köpare!

ESSE JANSSON
text och foto

INBJUDAN

Nils Ferlin Sällskapets medlemmar hälsas varmt välkomna till utdelningen av årets

Ferlinpris till
Lennart Sjögren
och Trubadurpris till
Owe Thörnqvist

fredagen den 21 oktober kl 18.00
Plats: Restaurang Gondolens festvåning
Ingång mittemot Katarinahissen

Meny.
Förrätt: Toast med rensteksröra toppad med löjrom.
Varmrätt: Fisk- och skaldjursqueneller med hummersås och grönsaker.

Priset är 460 kronor per kuvert.

I priset ingår 1 Ramlösa eller 1 lättöl, liksom kaffe eller te med nötfri kaka
Husets vin kan köpas separat för 72 kr/glas eller 255 kr/flaska.
Starköl 54 kr, avec 84 kr/4 cl.

OBS! Om Du är allergiker eller vill ha vegetarisk meny **MÅSTE** detta anges på inbetalningskortet!
Sedvanligt lotteri, samt underhållning av olika trubadurer till kaffet.

Anmälan sker genom insättning av beloppet på Nils Ferlin Sällskapets plusgirokontot nr 35 21 55–6 (eller på bifogade plusgiroblankett) och ska vara Sällskapet tillhanda senast fredagen den 14 oktober.

Obs! Tänk på att det tar ett par dagar att girera!

Ange gärna förutom namn och adress Ditt telefonnummer på blanketten.

Väl mött till en minnesrik Ferlinafton!

STYRELSEN

Poste Restante Medlemstidning för Nils Ferlin-sällskapet nr 2, 2011
Ordförande: Jan Mårtenson, Karlaplan 14, 115 20 STOCKHOLM. Tel 08-660 98 39
Sekreterare: Annika Luttropp, Surbrunnsgatan 55, 8 tr, 113 27 STOCKHOLM. Tel 08-32 99 84
OBS! Ny e-postadress: annika.luttropp@bredband.net
Skattmästare: Tor Englund, Sunnanvindsgränd 79, 177 71 Järfälla. Tel: 070-28 68 366.
mail: tor.englund@hotmail.com
Vik. skattmästare: Evy Claeson, Heleneborgsgatan 6 C, 3 trp. 117 32 STOCKHOLM. Tel: 08-84 40 44
Sällskapets plusgirokonto: 35 21 55-6
Redaktör för **Poste Restante**:
Esse Jansson, Stockholmsvägen 23 C, 761 43 NORRTÄLJE. Tel 0176-26 81 30
Tryck: Affärstryckeriet, Norrtälje.

Ordföranden har ordet:

Två författare

I år är det femtio år sedan två stora författare gick bort, den ena är Nils Ferlin och den andre är Ernest Hemingway.

Och det finns andra samband mellan dem än just dödsåret. Jag berättade om det när jag nyligen talade på Ferlindagen i Länna. Låt mig förklara.

Den amerikanske nobelpristagaren bodde på Kuba mot slutet av sitt liv och jag har besökt hans stora villa. Fortfarande berättas det om när han fick sitt pris. Hemingway hade av olika skäl inte varit i form att åka till Stockholm och högtidligheterna, utan Sveriges ambassadör på Kuba fick överlämna diplom och medalj. Han kom, som protokollet föreskrev, i frack, ordnar och hög hatt. Utanför villan möttes han av Hemingway, barfota, i shorts och ingen tröja täckte den kraftfulla magen. Nästa morgon åkte ambassadören hem efter en blöt natt.

Jag tror att Nils Ferlin hade uppskattat den episoden. Kontrasten mellan den jordnäre, "äkta", Hemingway och den protokollärt , borgerligt korrekte ambassadören, kontrasten mellan liv och form. Jag kan tänka mig att han lätt hade kunnat leva sig in och sympatisera med Hemingway i samma situation. Jag ser för mig hur en uppklädd, ständig sekreterare i Svenska Akademien uppvaktar Nils utanför hans stuga i Länna med akademiens Stora pris.

Det finns ett annat samband mellan dem förutom författarskapet. Som bekant råkade Hemingway ut för en flygolycka i Afrika och tidningsrubriker världen över berättade om hans död. Hemingway skickade då ut ett lugnande pressmeddelande: "Ryktet om min död är betydligt överdrivet."

Och det skulle ju Nils Ferlin också kunnat säga om man tänker efter. Nils är borta, men han lever och är mer närvarande i våra liv än många av författarna i hans generation. Jag har skrivit det tidigare, men det förtjänar att upprepas inför minnet av hans dödsdag för femtio år sedan.

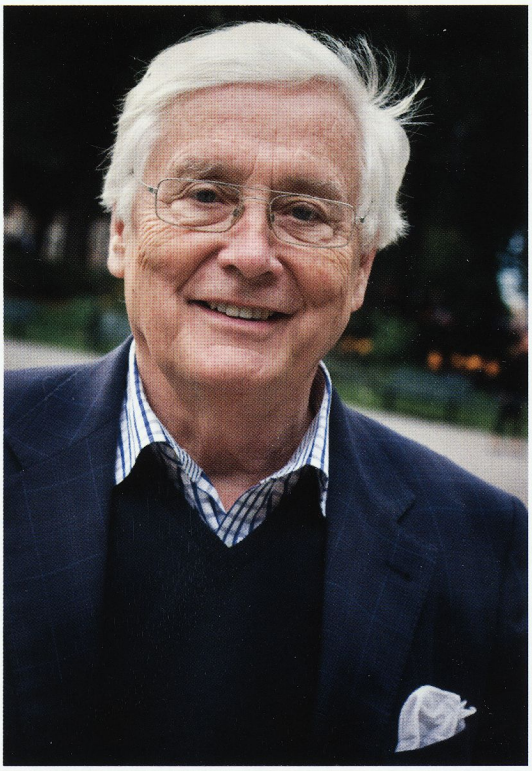

Jan Mårtenson, ordförande i Nils Ferlin-sällskapet.
Foto: CATO LEIN

Nästan dagligen kan man i de otaliga dödsannonser som finns i alla tidningar se citat från Ferlin, inte minst det där om den grå lilla fågeln. Lyssnar man på radio så kommer inte sällan några av hans tonsatta dikter. Det lär finnas omkring tusen tonsättningar.

Och hans namn dyker upp i de mest oväntade sammanhang. I TV-soffor, i "sommarpratprogram" och jag hittade nyligen vid en vindsstädning en kåserisamling av Kar de Mumma där han skrev om Nils Ferlin. Tidigare har jag skrivit om numret av *Vårt Hem* från 1953 som dök upp i en garderob där han berättar om hur han en gång hamnade i finkan. Oskyldig, som han påstod, men han gjorde kanske ändå rätt för epitetet "Busen Fabian" som han självironiskt kallade sig.

Den girighetskultur och det arroganta högmod som spridit sig genom samhället och lett till ekonomisk härdsmälta undgick heller inte Nils Ferlins skarpa blick och har bidragit till hans fortsatta aktualitet. Jag tänker bland annat på dikter ur *"Från ett*

Nils Johan Einar Ferlin (1898-1961)

JENNY WESTERSTRÖM

Nils Ferlin berättade sällan om sig själv och om sina känslor, men i diktens form uttryckte han vad han djupast kände och tänkte. Därför kan man se dikterna som nycklar till hans inre. Medan hans jämnåriga kamrater skrev sina självbiografiska romaner nöjde han sig med att låta andra berätta skrönor om hans färgstarka leverne. I sina dikter skapade han sin biografi. Ta till exempel "Cirkus" i *Goggles:*

Jag lärde mej gå på händer
och strax måste mamma se.
Hon var den förnämsta publiken.
Fem öre tog jag entré.

Det hela var bara ett vedskjul
men störde ej minsta grand.
Och cirkusens namn var präktigt:
Den hette Tigerbrand.

Succén var klappad och given,
parketten glad och förnöjd.
Men cirkusartistens bana
blev ganska brant och fördröjd.

Rätt illa for han i världen
och mager blev han och skral.
Men ett-tu-tre – hur det kom sej,
fick han upp en saltomortal.

Då kom där ett pris. – I våras
kom där en medalj också.
Det skulle ha glatt hans mor.
Men hon var inte hemma då.

Dåvarande ordföranden i Nils Ferlin Sällskapet, Jenny Westerström, gratulerade poeten Bo Setterlind till Ferlinpriset 1990 och överlämnade en Ferlinskulptur i keramik av Vivianne Geijer.

Hon reste så brått och vida.
Hon bor i ett annat land
långt bortom pris och medaljer
och cirkus Tigerbrand.

Här finns mycket av Nils Ferlin.

Cirkusen han talar om fanns i barndomens Filipstad och den finaste publiken utgjordes av mamman Elin Nathalia. Hon hade på sensommaren 1909 blivit ensam med tre barn i skolåldern. Lisa, Nils och Ruth. Fadern, som först varit framgångsrik tidningsman i Karl-

Forts på nästa sida

ekorrhjul" som exempelvis "Herrarna på täppan" och "Klättergrodan." Och Olof Lagercrantz nyligen utkomna, postuma bok där han utförligt skriver om sina möten med Nils refererade jag i förra numret i Poste Restante. Många andra exempel finns på Nils Ferlins fortsatta närvaro, som Jenny Westerströms uttömmande böcker om honom.

Självfallet uppmärksammar Nils Ferlin Sällskapet hans minne. Det framgår inte minst av Poste Restantes specialnummer liksom av olika evenemang, bland annat på ABF-huset i Stockholm och på Skansen. Mer om det framgår av föreliggande nummer.

I Poste Restante förenar vi oss alltså i en hyllning till en stor författare, en poet som fortfarande lever bland oss och med oss och välkomna till de olika minnesprogrammen som kommer i höst.

JAN MÅRTENSON
Ordförande.

stad, sedan mindre framgångsrik tidningsman i Filipstad, tog sitt liv i Klarälven. Den tioårige Nils tog det mycket hårt men talade aldrig om det och skrev nästan inget om fadern utom att han hade ett nattduksbord med många medikamenter på. Han skrev heller inte gärna om vatten. Han förträngde det. Man kan inte komma ifrån att Nils Ferlins efter hand allt djupare depressioner gick tillbaka till arvet efter fadern och till upplevelserna i samband med hans död.

Busen Fabian

Men han blev också busen Fabian. Till förfäran för en omgivning som uppfattade sig som självutnämnda förmyndare för honom valde han att värja sig med både nävar och ord. Han hade under barnaår i Karlstad fått stryk av större ungdomar och han bestämde sig då för att det inte skulle upprepas. Han blev en fullfjädrad idrottsman, gymnast och fotbollsspelare och simmare. Han utvecklade uppenbara ledartalanger och han var inte Guds bästa barn.

Under sin ungdomstid förde han ett kringflackande liv. Han gick till sjöss, visserligen inte så långt och länge. Han luffade i Norge. Han tog sig till Danmark. Än var han i Filipstad, där han gav ut en rad tidningar eller skrev och spelade revy, än i Göteborg, än i Stockholm, där han gick i teaterskola. Han försökte hitta sig själv, hitta världen och sin plats i den.

Ja, vägen fram till dikten var ganska lång. Nils Ferlin fyllde 32 år 1930 då han debuterade med En döddansares visor. Då hade han också hunnit pröva ett par dussin yrken: torvupptagare, bokhandelsmedhjälpare, elektriker, smedhalva, stadsbud, boxningsinstitutsinnehavare, försäkringsman, kuplettförfattare, schlagertextmakare... Han hade inte stannat vid något. Som skådespelare var han dock ganska uthållig, och det har också satt spår i hans diktning. Han har berättat om verksamheten:

Ridån går ned – med skrap och skräll...
en tia kan man klara!
Thy resom vi till Stadshotell,
där är oss gott att vara.

För konsten är så lång, så lång
och ringa är profiten,
sliten
blir du, trött och väderbiten –
Konsten är så lång, så lång,
Lasse, Lasse liten.

(Ur "Från Folkets parker", *En döddansares visor*)

Ännu året efter debuten som diktare uppträdde Nils Ferlin som skådespelare. Det var nu som han iscensatte en vild strejk, när han spelade med i en pjäs på Fenixpalatset. Han skulle i en av scenerna spela ängel och komma svävande ner i helvetet för att rädda hjälten undan fasorna där. Men en kväll fann sig hjälten Gunnar Olsson sittande där utan räddning, och det hjälpte inte hur han drog ut på scenen. Det enda som kom farande var ett par lösryckta vingar. Till slut måste regissören själv hastigt fästa på sig vingarna och själv spela ängel. Dagen därpå var skådespelarnas löner utbetalade och ängeln Ferlin gästade helvetet i vanlig ordning. Men han blev aldrig någon riktigt bra skådespelare. Han hade svårt att spela någon annan än sig själv och hade svårt för att härmas.

Kändis i Klara

Nils Ferlin väckte stor uppmärksamhet redan med sin första diktsamling, men det skulle dröja till den tredje, Goggles, innan försäljningen riktigt på allvar kom igång. Under tiden hade han den faderlöse Filipstadsbusen hunnit bli en kändis i kretsen av diktarbröder som samlades i kvarteren kring Klara kyrka. Det var där, som de allra flesta rikspridda svenska tidningar hade trängt ihop sig. Café Cosmpolite, direkt till vänster utanför Centralstationen var hans stamställe under många år. Han har gett sitt självporträtt i dikten "En valsmelodi" i debutsamlingen:

. . . Och jag är ganska mager om bena,
tillika om armar och hals –
jag har sålt mina visor till nöjets estrader
och Gud må förlåta mej somliga rader
ty jag är ganska mager om bena,
tillika om armar och hals.

Ja, nog var han mager alltid. Han vägde ofta mindre än 70 kilo och såg därför också längre ut än sina 175 cm.

Han var bohemen framför andra. Han blev centralgestalten i denna Klarakrets och har i dikter beskrivit ett par av de andra originella

deltagarna i den, bland annat föregångaren, Victor Arendorff:

På Arendorffs tid
då var himmelen vid
då var stjärnorna nära att se.
Det var glädje och skratt;
blev man haffad en natt
var de' ingenting särskilt me' de'.
Det var uppåt, det kan jag förkunna,
fast man bodde ibland i en tunna.
Och man frös och man svalt
men man klarade allt.
De' va ingenting särskilt me' de'.

(Ur "Kuplett", *Med många kulörta lyktor*)

Meningarna går vitt isär om Klarabohemens betydelse. Många författare, konstnärer, skådespelare och journalister var med där, men flera av dem har lämnat kritiska beskrivningar av det som uträttades – eller snarare av det som inte uträttades där. Jan Fridegård sa det så här:

> . . . i stort sett var vi skitpack. Visst hade jag med stor hunger läst Murger i min kombinerade rått- och bokhåla men Klara var inte Paris. Skrävlande, halv- eller helfulla letade vi sprit och fenedrin dygnet om.

En pedantisk bohem

Ferlins leverne var bohemiskt under åtminstone ett och ett halvt decennium i Klara. Skapandet däremot kan man inte kalla för bohemiskt. Många har omvittnat hur Ferlin skrev sina dikter på krognotor och cigarettpaket. Men i själva verket var denne mycket prydligt klädde bohem en stor pedant när det gällde att skapa texter, särskilt de texter som var ämnade för diktsamlingarna. 378 dikter kanoniserade han i sina sammanlagt sex diktsamlingar: En döddansares visor 1930, Barfotabarn 1933, Goggles 1938, Med många kulörta lyktor 1944, Kejsarens papegoja 1951 och Från mitt ekorrhjul 1957.

Utan att själv spela något instrument var Nils Ferlin en utpräglat musikalisk diktare. Han letade ofta efter en rytm för sitt skapande och kunde ta avstamp från en visa, ramsa eller annan dikt. Så har till exempel Lille Bror Söderlundh berättat om hur det gick till när Ferlin fick uppslaget till "När skönheten kom till byn". Han och Ferlin åkte taxi och under åkturen satt Ferlin hela tiden nynnande på dansvisan "Och flickan hon går i ringen. . ." När taxin stannat och de gått av läste Ferlin upp dikten "När skönheten kom till byn" och inledningsraderna har samma rytm som dansvisan. När Söderlundh senare tonsatte dikten hade han också dansvisans melodi i tankarna.

När skönheten kom till byn
då var klokheten där,
då hade de bara törne och galla.
Då sköto de efter henne med tusen gevär,
ty de voro ju så förklokade alla.
Då nändes de varken dans eller
glädje och sång,
eller något som kunde vådeligt låta.
När skönheten kom till byn
– om hon kom någon gång,
då ville de varken le eller gråta.

(Ur "När skönheten kom till byn", *Goggles*

Ferlin arbetade nästan alltid länge och väl med sina dikter, och i det arbetet ingick ofta att han ältade fraserna för att om och om igen pröva dem.

Han förvandlade efter hand dikterna han höll på att arbeta med till en del av den stora utantilläxa som han bar med sig. I sin jakt på perfektion testade han ibland olika versioner på sin omgivning. När han var på humör läste han på ett oefterhärmligt sätt sina egna dikter. Också ganska närstående personer kunde då få intrycket av att de skapades spontant nästan i samma ögonblick. I själva verket handlade det kanske om en strof som han arbetat med i decennier. Den improvisatoriska nonchalansen var alltså till största delen spelad. Själva ärkebohemen visar sig alltså vara pedant.

Sömnlöshet och depression

Nils Ferlin visste hur det var att plågas av djupa depressioner. Han led precis som sin far livet igenom av sömnlöshet. Det var därför han gärna ville ha sällskap på natten och gärna nyttjade telefonen.

Dova vassa och dova,
orosträngarna slå,
vita och svetslågeblå -
Sova ville du, sova,
de dödas tålamod nå

för allt som sticker och bränner
och mal och tränger inpå
och för dessa dumma och dova
orossträngar som slå –

orossträngar som viska,
tjuta, piska och slå.

"Sömnlös" *Från mitt ekorrhjul*

Han sökte med början år 1934 själv vård på mentalsjukhus, tidigast på Beckomberga. Och där utlöste hans sätt att vara en viss förundran. Det avspeglas bland annat i de journaler jag fått läsa.

Inför läkaren framställer han sig som tungsint av naturen, även om hans omgivning oftast uppfattar honom som uppspelt. Ferlin har lätt att berätta om en del av bakgrunden, medan han förtiger eller förtränger annat. Någon ärftlig belastning i form av sjuklig melankoli menar han sig inte ha. Om fadern konstateras bara helt lakoniskt att han var tidningsman och är död. Med tanke på hur djupt detta dödsfall tog honom och hur det måste ha rivits upp av egna självmordstankar är detta ju en talande tystnad. Man kan inte komma ifrån att Nils Ferlin också i denna situation uppträdde som igelkotten, som den som vill ha sitt innersta i fred:

Av ständig oro för stort och smått
jag blev alltmer en igelkott

Gott folk som klampar min väg förbi
de viskar ofta om hysteri.

Och några talar om stämning
och de moderna om hämning.

Gott folk må prata vad helst dom vill:
mej kryper ingen för nära till.

Jag har en fullgod repertoar
av tricks och konster till självförsvar.

Jag önskar inte bli biten
fast jag är konstig och liten.

Ja, konstig är jag till övermått
och en besynnerlig igelkott.

Ty dessa spjut som jag sträcker ut
har genomborrat mig själv förut.

– Så ber jag, vänligen, bara
gott folk att låta mig vara.

"Av ständig oro", *Barfotabarn*

Vistelsen på sjukhuset fick mer karaktär av vila och återhämtning än av ett försök att komma tillrätta med djupare liggande orsaker.

Kvinnornas Ferlin

Nils Ferlin förblev i mycket ett barn, ett barfotabarn. Han hade en fantastisk mamma. Hon skämde bort honom. Vännerna brukade förundras. "Han var i alla fall en fullvuxen karl på 33 år och hade verkligen prövat det s. k. livet, skriver Erik Asklund och han fortsätter: Den "stronge, en smula svajige skalden och bandaktören Nils Ferlin förvandlas till en nästan blygt leende gosse, som kramade och klappade om sin mor". Men hon fick aldrig uppleva hans stora genombrott med *Goggles*. Hon dog i lunginflammation den 28 december 1936. Det sörjde han mycket:

Kärlekens ögon de blåklinstsblå
dem mötte just aldrig jag.
Men jag kommer ihåg ett par trötta grå
ögon som brast en dag.

Fjärilen hålle du svårsamt fast
förr'n köldens blomma den kysst.
Men jag kommer ihåg en blick som brast
och en mun som rörde sig tyst.

("Kärlekens ögon –" *Goggles*)

Den faderlöse kom aldrig över att han också blev moderlös. Och den mammabundne bohemen hade fram till nu när som helst kunnat gå hem för att sova i hennes enrumslägenhet på Rörstrandsgatan. Där stod det alltid en öl och en smörgås och väntade på nattsuddaren. Han blev nu mera hemlös än förr. Det förstärktes av att stamcaféet Café Cosmopolite stängdes och en del av vännerna drog sig tillbaka. Mitt i den stora framgången levde han sina vildaste år i Klara. Han bodde på en mängd olika hotell, bland annat på hotell Hellman på Bryggargatan, hotellet där Dan Andersson hade omkommmit genom cyanväteförgiftning. Och han hade ett vilt umgänge dagar och nätter med olika sorters vänner.

Men det fanns andra kvinnor än mamman i Nils Ferlins liv. Han levde i ett stormigt samboskap med konstnärinnan Beth Lagerlund under slutet av 1930-talet och början av 1940-talet. Han upplevde en kärlekshistoria med författarinnan och rektorn Ingegerd Granlund

– så småningom den första ordföranden i Nils Ferlin-Sällskapet. Men det fanns också många andra kortvariga kärlekshistorier. Något av det kunde också bli till poesi:

Kärleken kommer och kärleken går,
ingen kan tyda dess lagar.
Men dej vill jag följa i vinter och vår
och alla min levnads dagar
Mitt hjärta är ditt,
ditt hjärta är mitt
och aldrig jag lämnar det åter.
Min lycka är din,
din lycka är min,
och gråten är min när du gråter.

(Ur "I folkviseton", *Från mitt ekorrhjul*)

Ferlin var mycket omtyckt av kvinnor. Han hade underbara blå ögon. Han var rar och brydde sig om dem och försökte inte på samma sätt, som många av sina diktarbröder hade rykte om sig att göra att utnyttja dem. Men att leva med Ferlin var ytterst krävande.

Både hans lite tyranniska kvinnosyn och hans pedanteri kan illustreras av en episod från den period då Nils Ferlin bodde på Söder och skickade sin sambo Beth Lagerlund att sälja en dikt på *Folket i Bilds* redaktion. Den här gången var Ivar Öhman inte riktigt nöjd utan efterlyste en klimax i dikten – och det är ju tämligen främmande för en ferlinsk dikt. Beth fick traska hem igen till Söder, och den lite härskne poeten ändrade ett kolon till ett semikolon. Efter ytterligare en vandring från Söder till Klara fick Beth ta emot redaktörens mening: dikten var inte tillräckligt ändrad. Hon vandrade ånyo hemöver.

Nils Ferlin ändrade sitt semikolon till ett kommatecken. Och när Beth för tredje gången inträdde på redaktionen i närheten av Klara kyrka, sträckte Ivar Öhman vapen. I kapitulationen ingick att han höjde honoraret från de vanliga tio kronorna till femton. Det berättas inte om hon vågade ta bussen hem.

Så träffade han Henny Lönnquist, och de bestämde sig för att flytta ut i Roslagen där de hyrde en liten stuga. Året var 1944. Det var samma år som *Med många kulörta lyktor* kom ut. Året därpå gifte de sig och köpte så småningom hus i Norrboda. Ferlin hann med två samlingar till, *Kejsarens papegoja* och *Från mitt ekorrhjul*. Vid det laget hade han på ett osannolikt sätt blivit en bästsäljande poet och gick ut i en upplaga på 20 000 eller mera. Han fick ett hem på nytt, och hustru Henny hade handlag också med pengar. Diktaren som gjort konkurs 1941 lyckades bli skuldfri och lite mer än så innan han dog 1961, bara några månader efter årsbarnet Gullberg.

"Nu är man gammal, nu är det tråkigt"

Han fick några goda år på det han kallade sitt styckegods, den röda stugan vid stranden av sjön Addarn. Det fanns de som tyckte att han svikit gänget. Det fanns de som tyckte att han fortsatte att se världen i svart på ett sätt som inte riktigt anstod den som satt i en hötorgsidyll. Men idyllen ville aldrig infinna sig där, och framför allt var det sjukdomarna som kom ifatt akrobaten. Lite galghumor kunde han fortfarande orka med. Återblickarna blev allt dystrare:

Min humor var en skallra.
Lätt skallrade jag väck
den största som den allra
minsta lilla skräck.

Snart går jag utan vapen
och med ett ur som stannat
direkt mot galenskapen.
Jag orkar inte annat.

"Det känns för djävligt att bli gammal", sa Nils Ferlin. "Jag har aldrig förstått vad Hjalmar Söderberg menade med att det skulle vara skönt. Nej, fy farao." I en dikt skrev han:

Nu är man gammal, nu är det tråkigt,
finns inte mycket att vänta på.
I unga dar var det armt och bråkigt
men fattigdomen blev aldrig grå.

Nej, som ett brokigt zigenarfölje
drog mina dagar och år förbi.
Trött är jag nu på det arma hölje
jag alltför länge har sprattlat i.

Mager om bena hade han alltid varit. Nu blev det i varje fall ordning och reda med måltiderna, men det var inte till någon större glädje. Han hade haft problem länge, men just under uppbrottsåret 1945 blev smärtorna tidvis mer uttalade. Under 1947 kan den plågade poeten fortfarande kommentera det på ett galghumoristiskt sätt i ett brev:

Så gott som helnykteristisk haver jag blivit, kaffe och te låter jag vara och den mat som jag tycker bäst om likaledes, men ingenting hjälper. Tjugo liter lingon plockade jag egenhändigt i fjol; dom får jag inte smaka heller. Det är så att den där nervvärken har slagit sej kring magen på sistone och alstrar en magkatarr som dyker upp då och då som en gubbe i lådan och ryter: diet! Det är som en djävulens kretsdans och vet fan (djävulen) om man ska skratta eller gråta åt det, talar han i varje fall inte om det. På många år har jag inte haft tillfälle att äta som nu, god mat och mycken mat och – i synnerhet – mat i rättan tid; jag skulle t. o. m. kunna äta mej ifrån min beryktade magerhet, vilket, det är läkarna överens om, skulle vara bra för nerverna, men samma nerver är det som lockar fram magkatarren som skriker stopp. Sålunda förhåller det sej med min hälsa. F. ö. så är det bra.

Vissa perioder var det värre. Det kan man avläsa i brev, och man kan ana att det fördystrade tillvaron och hämmade lusten att skriva. Omvärlden tycktes länge bagatellisera symptomen, och det hela komplicerades av att man trots upprepade röntgenundersökningar inte kunde fastställa roten till det onda. "Så fort man har depressioner och legat på sjukhus, skylls allt på nerverna", kunde Nils Ferlin utbrista med stor bitterhet. 1947 gick det så långt att han fördes i ambulans till Garnisonssjukhuset. Men sedan gallstensbesvär avförts som förklaring hittades ingen annan. I tio år fick han vänta på operation och han hade tidvis så ont att han tvingades gå dubbelvikt. Smärtorna dök upp periodiskt och förenades med illamående och bristande aptit under lång tid. Först i oktober 1957 opererades han på Akademiska sjukhuset i Uppsala. När han äntligen befriats från dessa smärtor, kunde han trots sin tacksamhet mot läkarna på sjukhuset säga att det var för sent. Och i detta låg ett beklagande av att viktiga år delvis tagits ifrån honom genom ett lidande som tydligen hade kunnat befrias från långt tidigare.

Ferlin fick betala för sitt tidigare sätt att leva. Hans kropp hade genom åren farit illa. Den markanta näsan hade hamnat på sned, vilket ibland förklaras med hänvisning till fotbollen, ibland skylls på slagsmål till sjöss. Han hade förfrusit ansiktet under en av de hårda krigsvintrarna.

Armbrotten efter armbrytningar och annat hade läkt men ändå avsatt sina spår. Det onda knäet hade han fått dras med sedan han en gång för att dra uppmärksamheten till sig hoppat från andra våningen.

Det mest tragiska var värken händerna. Det var nog den mest plågsamma sjukdomen, som deformerade dem och gjorde att det blev så svårt att skriva. Skrivmaskin kunde han inte nyttja utan fick ha en särskild penna. Ibland försökte man på natten räta ut fingrarna genom att binda fast dem vid små plywoodplattor.

Vännerna försökte muntra upp honom. Men inte ens Vilhelm Moberg som han haft så mycket roligt med fick riktigt lov att skämta så som han försökte: "Lider Du av reumatism, så skall Du ligga på pengar – – det är en säker kur. Man lägger tusenkronorssedlar varvtals under ryggen i bädden och ligger på dem tre torsdagsnätter i rad."

Smärtorna och krämporna fick också en annan följd. De förstärkte och förnyade det bruk av smärtstillande, uppiggande och lugnande preparat som Nils Ferlin hade nyttjat förut, dels vid sidan av spriten i Klarakretsen, dels i samband med tidigare perioder på sjukhus. Men trots allt skapade han fortfarande dikt även om det gick mycket trögt ibland och rytmen inte flöt lika lätt som i yngre år.

Nils Ferlin åldrades ovanligt snabbt. Det var grymt att han inte fick lite drägligare förhållanden under sin reträtt. Det var inte så många som hade full inblick i vad som skedde. En av de få var Gunnar Ekelöf och han summerade i ett brev från 1955: "Han är mycket krasslig och nästan alldeles söndervärkt i ben, armar och händer, men han gör ett ganska mäktigt intryck av filosof och bär som en sådan också ett Lincolnskägg. Han har mycket klara ögon."

Äktenskapstrassel

Det var inte alltid så bra mellan Henny och Nils. Grälen och uppgörelserna kom också. Nils drog sig inte för att som förr blanda in andra som skiljedomare.

Han kunde svära över "finnkäringen" – varvid man kan påminna sig att han själv yvdes över att ha finnblod i ådrorna. För det mesta var det numera telefonen han nyttjade, eftersom han av olika skäl inte hade så lätt att ta

Nils och Henny Ferlin med en gäst, 1957 – 10 år efter förvärvet av Norrboda i Länna i Roslagen.
Foto: MANFRED WIESE

sig hit och dit eller inte hade någon annanstans att ta vägen. Både Henny och Nils övervägde att bryta upp från varandra. Redan på sommaren 1946 undertecknade Nils en ansökan om hemskillnad med formeln "lång och varaktig söndring", men den fullföljdes aldrig. Henny var på väg bort vid åtminstone två tillfällen. Den första gången hann hon bara till vänner som bodde strax intill och blev hämtad tillbaka av Nils, som var sårad och sur. Den andra gången hann hon ända ner till Malmö och hade börjat söka arbete. Men då blev Nils sjuk, och en sjuk person överger man inte, menade Henny.

Nils Ferlin hade också funderat över möjligheten att de kanske skulle hamna i var sin värld och han hade också grubblat över vad det skulle innebära. Han skrev tröstande i en blyertsanteckning till Henny:

> Var inte ledsen, Henny, om det går dåligt. Det blir kanske bäst för oss båda. Gud (som jag inte känner) välsigne dej!
>
> Nils Styckegodsägare.

Och ändå är det så att vi tagit denne diktare till vårt hjärta och – det är väl det märkligaste – därtill förknippar honom med något som är fyllt av liv.

Det är en märklig insats. Den består i att han som i så hög grad själv upplevt "ångesten och gråten" hjälper oss andra att komma tillrätta med våndan.

Han gör det genom sitt allvar och genom makten av musiken i sin diktning. Många av oss skulle kunna säga som Vilhelm Moberg sa om Nils Ferlin: "en stor del av mitt livs roligaste upplevelser har jag haft i sällskap med honom".

Glimtar om och kring Nils Ferlin i Roslagen

ESSE JANSSON

Jag är född och uppvuxen i Länna, cirka en mil söder om Norrtälje, och mitt "universitet" var byskolan i Lännaby. Sommaren 1944 hyrde Nils och hans fästmö Henny en liten stuga bara ett stenkast från skolhuset (numera församlingshem). Hyresvärdinnan hette Elin Axelsson. Nils och Henny gifte sig i februari 1945, återkom på sommaren till Lännaby och bosatte sig i den lilla stugan på 24 kvadrat.

Den kände skalden väckte förstås ett visst uppseende här ute på landsbygden. Vi skolbarn såg ibland paret Ferlin när de på cykel begav sig in till Norrtälje där de gästade många vänner, bland andra den legendariske landsfiskalen Gunnar Holmberg med familj, som bodde i en paradvåning ovanpå Handelsbanken vid Stora torget. Jag blev senare i livet vän med Gunnar Holmberg som berättade för mig att Nils en gång stod på händer på balkongräcket ut mot torget.

– Då ryckte jag in honom och sa att du får tänka på att jag är landsfiskal. Du får inte bete dig hur som helst. Då blev han arg och han och Henny åkte hem, sa Gunnar. Men de var snart vänner igen.

Under den tid då paret cyklade till Norrtälje och hälsade på familjen Holmberg ställde de sina cyklar i gränden bakom bankhuset. Gränden hade inget namn. Med tanke på Nils och Hennys visiter i gränden tyckte jag – och fick medhåll av vännen och kulturprofilen Lennart Jansson – att den borde få namnet Nils Ferlins gränd. Stadens styrande anammade förslaget och den 23 maj 1992 spikades namnskylten upp i närvaro av ett stort antal medlemmar i Nils Ferlin Sällskapet – som varit på utflykt till Länna, hade årsmöte i Norrtälje där det bland annat även bjöds på konsert och sedan middag ombord på s/s Norrtelje i hamnen.

Lördagen den 20 maj 2000 invigdes en Ferlinbyst i gränden, utförd efter en förlaga av framlidne konstsmeden Konrad Nyström, Idén kom även då från Lennart Jansson och mig. Trots regn samlades cirka 350 personer för att ta del av invigningen!

Efter ett par år i Lännaby köpte paret Ferlin en liten Renault CV 4 som Henny rattade. Mitt, tyvärr, enda möte med Nils ägde rum en vårvinterdag, jag var nog tolv år. Tillsammans med tre kompisar gick jag bygatan fram och mitt i byn stod en droska, som det hette, och snurrade med hjulen. Det var isgata på vändplatsen. Ur klev Nils och bad oss skjuta på så de kom därifrån. Vi gjorde så och som tack halade Nils fram en femma ur fickan. Jätteglada sprang vi tillbaka till skolan och in till läraren som växlade femman. Det blev 1.25 i var vilket var en stor summa på den tiden!

Mitt barndomshem låg tre kilometer från skolan och så här i efterhand kan jag känna en viss avund mot de kamrater som bodde i byn och som hade många tillfällen att träffa Nils. Dock var bönderna i byn inte så glada över hans sena visiter, ofta för att låna telefon.

Det gick många rykten kring Ferlin. Min mor försvarade honom alltid. Hon hade hört honom sjunga med i en sång, kanske en palm, i samband med en skolfest. Hon talade om hans vackra röst.

– Han är en fin människa, sa min mor.

Intill skolan låg Länna kyrka, och några hundra meter därifrån prästgården, där dåvarande kyrkoherden, sedermera kontraktsprosten Sven Solén (som både döpt och konfirmerat mig) med familj bodde. Den ene av sönerna, Gunnar, har berättat om ett ovanligt besök en nyårsnatt. Nils och Henny hade firat Nyårsafton i Norrtälje och kom hem till byn sent på natten. Nils var pratsugen och paret uppsökte hyresvärdinnan Elin som bodde strax intill. Hon berättade för mig att hon blev förargad och körde ut dem.

– Barnen sover, sa hon

– Då går vi till prästen, sa Nils.

I prästgården var det bara Gunnar, god vän med Nils, som var vaken. Han satt och läste i sitt rum. Då kom det plötsligt en snöboll på rutan. Gunnar öppnade fönstret och utanför stod Nils och Henny.

– Nils är i själanöd, han måste få tala med prästen, sa Henny.

Gunnar väckte sin far och förmodligen även sin mor. Man samlades i salongen.

– Men det verkade inte vara så farligt med själanöden, berättade Gunnar. Han ville mest prata.

Efter en stund plockade Henny ur en väska fram ett par speciella skor som Nils tog på sig och sedan började han steppa medan Henny sjöng Marseljäsen! Den scenen hade jag gärna velat uppleva!

Det nattliga besöket till trots tog inte vördig prosten illa upp.

I en stuga i utkanten av Lännaby bodde före detta sotarmästaren Nils Söderlund. Han var ett original som målade tavlor, vilka han sålde runt om i bygden. Med honom umgicks Nils Ferlin och enligt ett obekräftat rykte hade Nils ibland hjälpt honom måla!

Av Nils fick Söderlund ett häftat exemplar av *"En döddansares visor"* med följande dedikation: "Herr sotardjävul Nils August Söderlund från döddansaren själv: Nils Johan Einar Ferlin. 26/6 –46."

Söderlund hälsade ofta på i mitt barndomshem och min far brukade hjälpa honom med att hugga ved. Som tack fick han Ferlins gåva.

"En döddansares visor" blev för mig inkörsporten till Ferlins dikter. Tidigare hade jag uppmärksammat en annan skald, via radion. Det var Dan Andersson vars visor jag älskade. Dan och Nils har följt mig genom livet och inspirerat mig. I de övre tonåren fick jag några dikter publicerade i tidningen Ungdomsnytt i vilken bland andra även Heidi von Born debuterade. Långt senare i livet började jag skriva dikter på allvar, det var efter mitt första besök i Dan Anderssons hemtrakter 1966. Men det skulle dröja till 1973 innan det blev en diktsamling, *"Synhögar"*.

Min andra samling, *"Sång i vinden"*, utgavs 1984. Ove Engström har tonsatt ett flertal av mina dikter. Jag har även skrivit några vistexter som sångarparet Mia Marianne och Per Filip sjungit in och 1980 gav de på sitt förlag ut en LP-skiva med mina dikter och visor, *"Kom följ med"*.

I början av 1980-talet hade jag lyckan att få lära känna Nils lillasyster Ruth. Hon var en

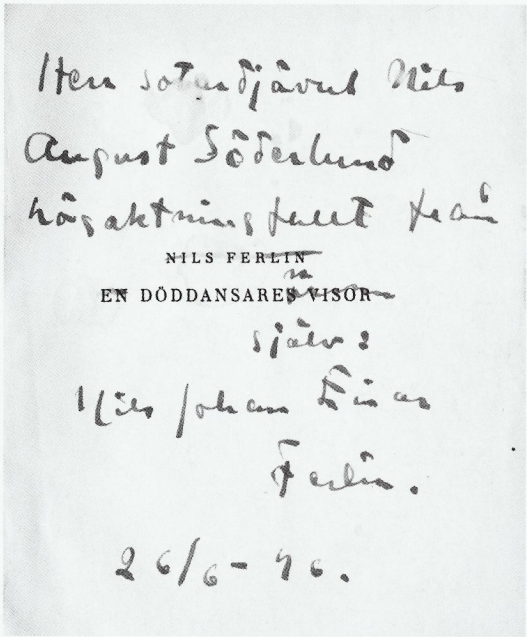
Herr sotardjävul Nils
August Söderlund
högaktningsfullt från
NILS FERLIN
EN DÖDDANSARES VISOR
av
själv:
Nils Johan Einar
Ferlin.
26/6-46.

Nils Ferlins dedikation till Nils August Söderlund i diktsamlingen "En död dansares visor".

underbar person och vi blev nära vänner. Jag brukar säga att hon blev som en andra mor för mig. Min mamma hette också Ruth. Hon gick bort 1974. De påminde om varandra, lika mot alla, de var varmhjärtade och de hade båda en gudstro.

Tillsammans med min dåvarande hustru hade jag 1981 flyttat "hem" igen till Länna, efter många år i Norrtälje. Vi hyrde ett hus utanför Lännaby (ett hus som jag långt senare fick veta att Nils varit intresserad av innan han och Henny funnit Norrboda!). Jag har även fått veta att NIls Ferlin brukade gästa den familj som tidigare bodde i huset!

Samma år – 20 år efter Ferlins bortgång – fick jag och en lokal trubadur, Anders Lund, idén att arrangera en Ferlindag vid Församlingshemmet i Lännaby. Alltså helt nära den lilla stuga som paret först bodde i. Åke Söderman, ordförande i Länna hembygdsförening gillade idén. I augusti samma år firades så den första Ferlindagen i hembygdsföreningens regi. Många kända trubadurer och berättare har sedan passerat revy under åren.

Ferlindagen fortlever och samlar varje år en stor publik. De senaste åren har den inletts med en temagudsjänst i kyrkan, där jag hållit en betraktelse om och kring Nils Ferlin.

Nils Ferlins syster Ruth Hladisch och Esse Jansson 1984.

I februari 1984 fyllde jag 50 år. Det var mycket snö, plogvallarna var mer än meterhöga, och det var kallt. Plötsligt fick jag mellan plogvallarna på vägen se Syster Ruth, samt vännerna Broder Tor (Bergner) och hans Maj-Brit. Jag trodde knappt mina ögon! Ruth bodde i Saltsjöbaden! Hon var 84 år och bräcklig till hälsan. Det var en fantastisk överraskning!

– Du är inte klok Ruth, sa jag till henne, att åka så långt i kylan. Hon sa bara som alltid "att allt som jag vill göra det orkar jag!"

Sedan överlämnade hon Syster Ruth-stipendiet! Motiveringen "för dikt och visa" hade hon präntat ned på ett ljusblått brevpapper som tillhört Nils. Överst stod det tryckt. "Nils Ferlin, cirkusdirektör". Ruth undertecknade med "Ruth Hladisch, f d trapetskonstnärinna". I mycket unga år hade – som bekant – Nils etablerat "Cirkus Tigerband" i en vedbod i Filipstad.

Det var den finaste present jag kunde få och förmodligen är jag ensam om att ha fått detta unika stipendium.

Åter till dikterna som skulle ingå i min andra samling. Jag började bli osäker. Nils läste ju alltid upp sina dikter för sin mor medan hon levde. Jag sände min diktbunt till Syster Ruth som jag visste var ärlig och uppriktig. Jag fick svar i form av en översvallande "recension", som jag även fick använda som baksidestext. Dikterna var godkända! Men jag hade fortfarande ingen titel. Broder Tor och hans Maj-Brit gästade oss igen på sensommaren. Tor hade tagit del av dikterna och nu satt vi på en soffa i trädgården.

– Har du något förslag till titel, frågade jag Tor. Svaret kom snabbt.

– Sång i vinden, sa han.

Ögonblicket efter hörde vi hur det susade i asplöven bakom oss av en plötslig vindil!

– Det är tydligt att så ska den heta, sa jag, Och så blev det.

Man ska akta sig för att sätta en religiös stämpel på Nils Ferlin. Men Syster Ruth hävdade i våra samtal att Nils hade en tro, liksom hon själv.

Min mor hade en kusin som hette Hjalmar Almstedt, han bodde i Addarsnäs, en halvmil väster om Lännaby, och i närheten av Norrboda. Han sysslade med lite av varje och blev bekant med Nils och Henny 1945 när de bodde i Elins stuga i Lännaby. Hjalmar ordnade

så att paret fick hyra en radio! De hade även skaffat sig en kisse, en manxkatt – en ras som inte har svans – som hette Pelle-Jöns. Hjalmar fick (som tack(?) en originaldikt av Nils med rubriken "Våran katt". Den finns inte med i någon av hans diktsamlingar. Dikten har tonsatts av Ove Engström och då fått titeln "Katten i Penningby". Så här lyder den:

Det var den beryktade katten
hos lorden i Penningby.
Det var en rätt stöddig och satt en
men listig var han och kry:

När bybarna flockades kring en
var det ingen som kunde få fatt
på hans svans, ty han visade ingen
det var en finurlig katt!

Här vill jag påpeka en sak som jag som infödd lännabo (men numera för tredje gången norrtäljebo) irriterat mig. I dikten – liksom i övrigt – använder Nils namnet Penningby, vilket var postadressen! Det har lett till att det i olika sammanhang heter att Nils och Henny bodde i Penningby som ligger cirka en halv mil från Lännaby! Här fanns på Ferlins tid poststation och affär, den senare finns ännu kvar.

När Nils och Henny senare flyttade till Norrboda, som också ligger i Länna församling, hette det att de bodde i Syninge, vilket också är fel, delvis på grund av att Nils återigen använde sig av postadressen.

Syninge ligger närmare halvmilen från Norrboda, dessutom i en annan socken som det hette förr. Där var även järnvägsstation. Sammanlagt bodde Nils i Länna församling den sista fjärdedelen av sitt liv!

För att återgå till Hjalmar Almstedt så blev han snart paret Ferlins alltiallo när de flyttade till Norrboda, där Nils som bekant kallade sig "styckegodsägare". Hjalmar beundrade Nils som han sa "var lika mot alla".

– Dom ville ha gallrat nere vid sjöstranden och undrade om jag ville göra det, berättade Hjalmar i en intervju som jag gjorde med honom.

– Det var på vintern och Nils och Henny kom en dag på spark och bjöd på kaffe. Ja, jag röjde och högg upp veden och sedan blev det så att jag började hjälpa dem med olika sysslor. Hjalmar, som var ungkarl, berättade att

Nils Ferlin framför den lilla stugan i Lännaby i Roslagen som han och Henny hyrde av Elin Axelsson. Här sammanställde han diktsamlingen "Med många kulörta lyktor" (1944). Teckning Gunnar Brusewitz.

han var mer hos Nils och Henny än vad han var hemma i sin egen lilla stuga.

Den 11 december 1948 fyllde Nils 50 år och huset i Norrboda var fyllt av gratulanter. Hjalmar var på plats för att hjälpa till. I den finländska tidskriften *Garm* från nyåret 1949 skildrade signaturen Abu Hassan födelsedagen. Så här skrev han om Hjalmar:

> "Det var en mörklagd karl med markerade drag och ett kamratligt leende. Han var Hjalmar för alla och var du med alla gäster från början, Han snodde som en vessla mellan rummen, dirigerade, korkade upp, bjöd, skaffade stolar, packade upp gåvor, telefonerade beställde, besvarade frågor och åkte till handelsboden. Hjalmar var ett under av snabbhet, ömhet och effektivitet och alla beundrade honom. Hjalmar var helt enkelt Hjalmar och inget annat – och jag har aldrig sett något liknande."

På våren, året efter Nils 50-årsdag, for Nils och Henny tillsammans med gode vännen Kaleb Andersson från Stockholm, ut på en långtur genom Europa, ned till Afrika. De

Nils och Henny Ferlins alltiallo, Hjalmar Almstedt, i samtal med vännen Gunde Johansson. Foto: ESSE JANSSON

var borta i tre månader och under den tiden bodde Hjalmar på Norrboda.

När det gällde katten Pelle-Jöns, som var Nils ögonsten, hade Hjalmar fått noggranna förhållningsregler om hur han skulle skötas. Han skulle ha köttfärs, strömming.och torskfilé!

– Efter fyra dagar ringde Henny och frågade hur Pelle mådde, berättade Hjalmar. Och en gång kom det ett vykort adresserat till Pelle J Ferlin, Norrboda, Syninge. "Hälsa Hjalmar", stod det på kortet. Och på alla andra vykort som kom stod det: "Hälsa Pelle!".

Det var många ur den svenska kultureliten som sökte sig ut till Länna och Norrboda. Nu hade paret bytt upp sig till en Volvo och Hjalmar fick ofta vara privatchaufför, hämta vid tåget och efteråt se till att de kom till stationen igen. Hjalmar träffade Harry Martinson, John Elfström, Lars Madsén, konstnären Georg Högberg, som var där och ordnade trädgården, och många andra. En fredag 1956 kom Gunde Johansson på besök.

– Jag gick hem vid elvatiden på kvällen, berättade Hjalmar, och när jag kom tillbaka på lördagsförmiddagen så satt Gunde och Nils fortfarande kvar vid köksbordet och pratade.

På kvällen skulle Gunde sjunga i Uppsala och Hjalmar körde honom. Det blev upptakten till en livslång vänskap.

– Det bästa med Nils det var att han var lika mot alla, sa Hjalmar. Där fanns ingen skillnad mellan hög eller låg. Och han var snäll, givmild och hjälpsam.

Hjalmar plockade bland sina buntar av tidningar och urklipp, vykort och böcker. I en samlingsvolym, med Ferlins dikter, utgiven 1949, hade Nils skrivit följande dedikation:

> "Sprit- och apoteksvaruhemtagaren, kupong- och kinomatografbiljettuppköparen, Norrteljetidningsförmedlaren, bildåren och velocipedryttaren, ved- och issågaren, f d smeden och handklaversvirtuosen, kommisionären Hjalmar Almstedt från Nils Ferlin, herre till Norrboda gård."

Hjalmar var ofta på besök i mitt barndomshem och många, många gånger hörde jag honom berätta om Nils som han beundrade. Sina sista år levde han ett tillbakadraget liv, men han blomstrade upp när han fick berätta sina minnen från Ferlin-tiden och han glömde aldrig att höra av sig till sina vänner.

Hjalmar blev 83 år. Han avled 1988.

En nära vän till Nils Ferlin var Yngve Janson, bosatt i Bergshamra, en ort också i Länna församling, en knapp mil från Lännaby. Yngve skrev religiösa dikter och gav ut flera diktsamlingar. Många av hans dikter publicerades i Norrtelje Tidning, de första

1909. "Hans beundran för Ferlin var utan gränser och han var övertygad om att vår Herre skulle ta emot en sådan man med öppna armar i sin himmel, även om han var en tvivlare och i människors ögon en syndare," skrev Sören Larsson bland annat i en artikel i Poste Restante. Sören var född ett stycke från Norrboda. Han började sin journalistiska karriär på Norrtelje Tidning åren 1949–1952

Sören blev vän med Nils och berättade vad Yngve sagt. Då sa Nils att han hade ungefär samma uppfattning som finns i Frödings dikt "En fattig munk i Skara" och att han inte trodde på återlösningen.

I den sista dikt som Yngve publicerade i Norrtelje Tidning 1954 – samma år som han gick bort – framgår hans uppskattning av vännen Nils Ferlin. I slutraderna heter det:

Långt borta från dogmernas kyrka
du skrev, min bror, vad du känt.
Nu blev det med äkthetens styrka
för mig som ett Guds sakrament!

Efter Yngves bortgång sammanställde Nils ett urval av hans dikter och övertalade Bonniers att ge ut dem. I förordet kallar han Yngve Janson för "Den första roslagsskalden" och skriver bland annat:

"Yngve Jansson var 'religiös', sekterist till och med, men det välvde en vida högre rymd och luft omkring honom än den vi, tyvärr alltför ofta, lärt känna igen från läsarmöten och gudslokaler av olika slag. Han var i motsats till sina trosfränder – vilka han ofta och häftigt kom i delo med, en ovanligt levande människa, vidsynt och frigjord och med öppen blick för allt som skedde i tiden, lokalt eller avlägset."

En fråga som jag glömde ställa till Syster Ruth och som ingen av Nils hävdatecknare – förutom Gustaf Andborg har (vågat?) beröra – är varför Nils begravdes på Bromma kyrkogård? Det finns såvitt jag kan bedöma inte den minsta anknytning!

I sin bok *"Nils Ett försök till porträtt"* skriver Henny Ferlin: "Nils Ferlin dog 21.10-1961. Filipstad ville skänka en gravplats på Kanonudden, och det tackar jag varmt för. Det är bara det att Nils otaliga gånger sagt att han helst ville ligga på Bromma kyrkogård. Talet om gravplats faller sej fullkomligt naturligt för den som skrivit om döden:

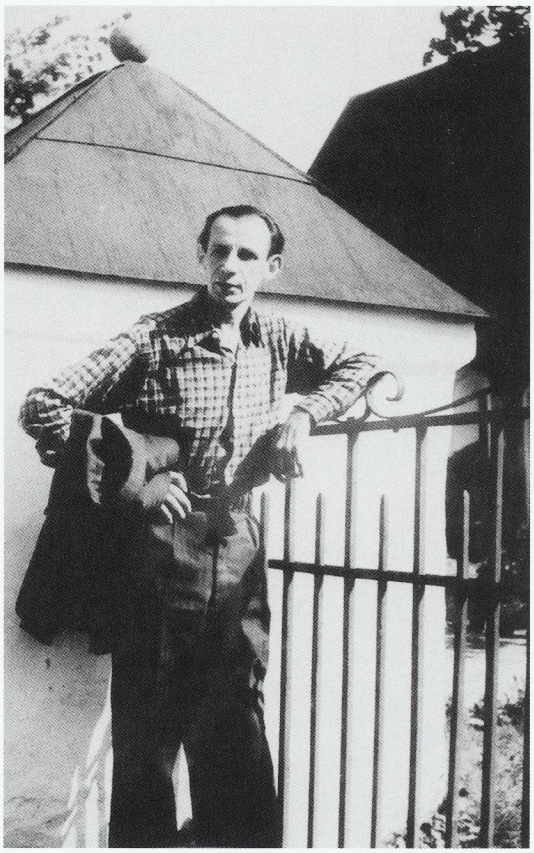

Nils Ferlin vid ingången till Länna kyrkogård i Roslagen. Okänd fotograf

Han står i livets medelpunkt
och blåser ut din fackla.

Dessutom skulle hans mors urna flyttas över till hans grav, 'och så ska du naturligtvis ligga där."

För mig är detta ett enda stort frågetecken. Många som jag träffat, och som undrat om hans grav finns på Länna kyrkogård, blir förvånade.

I sin bok *"Nils Ferlin vännen– skolkamraten"* (1966) skriver Gustaf Andborg lite kryptiskt följande: "[- - -] Kanonudden ligger vid foten av en kulle, som är en enda stor kyrkogård på östra stranden av kyrkviken. På krönet av kullen vilar John Ericsson i sitt tunga mausoleum och på sluttningen mot sjön, mitt emot kyrkan och Borgmästaregården, där skulle Nils Ferlins urna gravsatts om hans vilja blivit respekterad. Filipstad hade ställt gravplats till förfogande. [- - -]."

Nils Ferlin – en diktare i tiden

Minneskonsert med anledning av att det i år är 50 år sedan den magre poeten från Filipstad gick bort.

Torsdagen den 13 oktober 2011 kl. 19.00
ABF-huset, Sveavägen 41, Stockholm

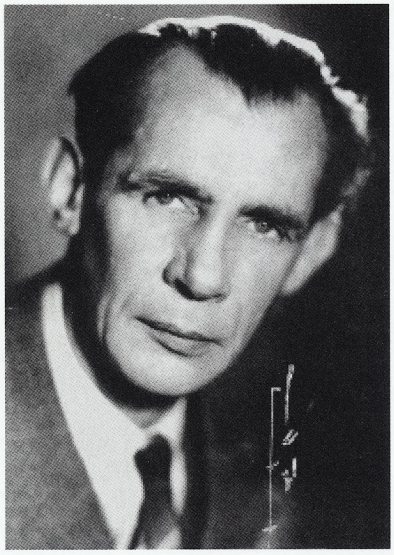

Nils Ferlin debuterade redan 1930 men hans dikter är fortfarande aktuella och de talar till alla människor. Ett bevis på detta är att Nils Ferlin och ingen annan är Sveriges mest tonsatte poet! I programmet kommer de medverkande artisterna att berätta om skaldens liv samt recitera och sjunga många av hans dikter och tonsatta visor.

Medverkande (i bokstavsordning):

Lilian Ahlm, Marie Bergman, Torgny Björk (Herr T), **Tor Englund, Ove & Beatrice Engström, Carl-Jan Granqvist, Jan Mårtenson, Karl Rikard Richardsson, Jeja Sundström, Pär Sörman och Jenny Westerström.**

Entré: 150 kr

Arrangör: Nils Ferlin Sällskapet och ABF

Sällskapsliv

Litterära matinéer på Skansen hösten 2011

Nils Ferlin-sällskapet på Skansen

Minnesprogram 50 år efter skaldens bortgång

Söndagen den 16 oktober 2011
Ordenshuset Brofästet kl.15.00-16.30

Medverkande:

Invigningstal av Nils Ferlinsällskapets ordförande, författaren
Jan Mårtenson

Trubaduren & vispoeten
Torsten Arnbro

Recitatörerna
Lilian Ahlm & Tor Englund

Sångaren & kompositören
Ove Engström

Programmen arrangeras av DELS och Skansen.
Kaffeservering kl 14.30-15.00.
Skansenentrén gäller till programmen.
Information finns även på
Skansens hemsida

NILS FERLINAFTON

i Folkets hus, Norrtälje
onsdagen den 19 oktober kl 19.00

Ett program till 50-årsminnet av skaldens bortgång med

OVE ENGSTRÖM

mångfaldigt prisbelönt vissångare och kompositör framför
Nils Ferlins tonsatta dikter

ESSE JANSSON

f d kulturredaktör på Norrtelje Tidning berättar bland annat om
Nils och Henny Ferlins tid i Länna i Roslagen.
Här bodde Nils den sista fjärdedelen av sitt liv.

Kaffeservering i pausen. Entré 80 kr.

Arrangör: ABF Norrtälje

VARMT VÄLKOMNA!

VISCAFÉ TRAPPAN

med allsång & gästartister

Nils Ferlin för hela slanten!

Söndagen den 30 oktober 2011 kl. 14:00

Viscafé Trappan uppmärksammar att det i år är 50 år sedan Sveriges mest tonsatte diktare gick ur tiden. Visvärden Ove Engström leder allsången där publiken får sjunga med i Nils Ferlins mest älskade visor och sedan lyssna på dagens gästartister som är Lilian Ahlm, Torsten Arnbro och Tor Englund.

Entré 80 kr

Biljettförsäljningen och kaffeserveringen öppnar 13.30
Allsångshäfte kan lånas gratis i entrén

Lokal: TRAPPAN, Pelarsalen
Vällingby backe 13, Vällingby Centrum
(Till vänster om biograf Fontänen)

Arr: Kultur- och medborgarhusföreningen Trappan
Tel: 08-37 01 91 www.trappan.org

FERLIN VAR EN STOR MORALIST

ESSE JANSSON

En betraktelse om och kring Nils Ferlin framförd vid temagudstjänsten i Länna kyrka på Ferlindagen den 14 augusti 2011.

Det är i år 50 år sedan Nils Ferlin gick bort. Han avled den 21 oktober 1961. Hans sista sjukdom – skrev hustrun Henny i sin biografi *"Får jag lämna några blommor"* som utkom 1967.– var en hjärnblödning när han vistades för en svår depression på Ulleråkers sjukhus. Han överfördes till Danderyds sjukhus, men flyttades sedan till Samariterhemmet i Uppsala där han avled.

I sin bok *"Nils Ferlin, vännen – skolkamraten"* (1966) skriver Gustaf Andborg: "Sista gången jag besökte honom där så läste han dikten "Skymning", som han visste att jag tyckte särskilt mycket om:

Skymningen sveper sin stillhet
runt våra ensliga hus,
gråa och ensliga hus – –
Snart skola dunkla stjärnor
springa som blommor av ljus . . .

Heden, sover därunder,
heden sover i stjärnljus snart –
längtan går och jag vet ej vart . . .
men det brusar av tyngd och sekler
så ödsligt och underbart.

"Det var sista gången Nils Ferlin läste en dikt för mig och det var den sista dikt han läste i livet", skriver Gustaf Andborg, vännen som följt Nils ända ifrån skolåren.

Jordfästningen ägde rum den första november 1961. Hundratals vänner hade slutit upp för att ta ett sista farväl. Officiant var kyrkoherden och diktarbrodern Anders Frostenson, som i Heliga korsets kapell på Skogskyrkogården i Stockholm inledde med Bergspredikans ord om barmhärtigheten.

– Ordet barmhärtighet finns nog inte många gånger i Ferlins diktning, men det är inte heller fråga om ordet utan ett sätt att vara, ett sinnelag, och detta finns överallt i hans diktning. Det finns där som en ömhet, en nästan självförtärande vilja till förståelse och solidaritet, som en medkänsla med de misslyckade, sjuka och ömtåliga, dessa de mycket fattiga sa han.

– Nils Ferlin var en stor moralist, fortsatte Frostenson. Han genomskådade de som hade sitt på det torra, de snålt beräknande, belåtna och självrättfärdiga. Hela sitt liv satt han till bords med publikaner och syndare, och han tog sig an artistvärldens kastlösa, de som stod utanför rampljuset.

Det bibliska underlaget hos Ferlin kommer inte bara fram i de religiösa dikterna utan ger hans röst profetisk tyngd och känns i anklagelsens hetta. Nils Ferlins utgivande av sig själv skapade en stor sårbarhet – de skydd han sökte skapa sig kunde andra krypa bakom och hjälpas av, inte han själv.

Genom sin myndighet och ömhet var Nils Ferlin själv en själavårdare och tröstare som få. Han tyckte sig kanske själv som en fladdrande låga, men han bar en stark eld genom mycket mörker och mycken blåst. Nu har hans lykta slocknat, och då vill vi bedja att det eviga ljuset må lysa honom, slutade Frostenson.

Ordföranden i Sveriges författarförening, dr Stellan Arvidson framförde diktarbrödernas tack. "Den stora kometen står som ett järtecken i skyn och skrämmer människorna. Du är borta och kan varken protestera mot kometen eller skrämselpaniken", sa han och fortsatte:"Nils Ferlins dikt ska leva därför att den är genuin, och Nils Ferlins minne ska leva därför att han själv var genuin. Längs hans väg brann många kulörta lyktor, och de ska aldrig slockna . . ."

I sitt minnesord i Norrtelje Tidning skrev Sven Solén, som var prost här i Länna och vän till skalden, att budskapet om Ferlins död inte kom oväntat. "Mer än en gång undrade man, efter besök vid hans sjukbädd, hur länge han skulle härda ut. Han bar sitt långa och svåra lidande med beundransvärt tålamod. Han var oändligt tacksam för besök av sina vänner, men han klagade aldrig över sitt öde.

Nils Ferlins styrka låg i hans lidelse för det som är äkta och sant och hans skarpa blick

för det uppblåsta och oäkta. Han var en sträng moralpredikant, fast han ofta klädde sin förkunnelse i gycklarens ord, Han ser döden som den store avslöjaren:

Döden skrattar och bryter staven
snabbt över allt som är lögn och sken
Men blicken blir mild och rösten varm
när han tänker på allt som är blint
och vilset och vint och skackt.

Solén fortsätter: Hans ärlighet tvingar honom att ständigt brottas med frågan om livets mening:

Jag sade: O, Herre
se gycklaren här.
Förtälj honom något
vad meningen är.

I en annan dikt skymtar svaret, som formats till en bön:

Se på mej, maskarnas like,
Herre, jag ber dej ju blott:
lär mej att älska ditt rike
och bära de dagar jag fått.

Tre år tidigare, 1958, skrev prosten Sven Solén under rubriken "Nils Ferlin. Religiösa tankar i hans diktning" i boken *"Julhälsning till församlingarna i Ärkestiftet"* bland annat att: ". . . mer än någon annan svensk poet rör sig hans diktning i religionens värld. Han står vid sidan av allfarvägen. Från denna utsiktspunkt gör han iakttagelser, som kan verka överraskande för att inte säga chockerande. Avståndet ger ett perspektiv, som inte alltid gör rättvisa åt verkligheten, men som ännu oftare framhäver synpunkter, som är väl värda att begrunda och kan ge anledning till en hälsosam självrannsakan."

Sven Solén återger och kommenterar ett flertal diktcitat – bland andra de som handlar om Kristus, Ur den innerliga dikten "Kan du höra honom komma" citerar han andra versen:

Kan du höra honom komma,
att han kommer som en psalm,
så djup och så drömmande stilla
han vandrar dej till mötes i dagarnas kvalm
och han vill dej inte alls något illa.

Så långt Sven Solén.

Nils Ferlin skrev ofta om döden i sina dikter. Hans första diktsamling, *"En döddansares visor"*, 1930, inleds med dikten "Ser du" . . .

Ser du dessa vissna löv,
vissna löv i vinden –
så är jag ett visset löv,
visset löv i vinden –
Döden skall mej fatta
i sin gamla kratta –
. . . Åh, jag är väl ännu röd,
ännu röd om kinden –
fast jag är ett visset löv,
visset löv vinden.

I diktsamlingen *"Med många kulörta lyktor"* som Nils sammanställde sommaren 1944 här i Lännaby – i den lilla stugan intill byskolan, numera församlingshemmet, som han och Henny hyrde av Elin Axelsson – bekänner han sin rädsla för döden:

Jag är så rädd för döden
– mer än jag varit förr.
men jag tycker att han har
en sån obehaglig dörr.

Rätt ofta har det hänt mej
när värken varit svår
att jag trevat i hans trappor
där tystnaden rår.

De trapporna – de branta . . .
där klämtar inga ljus.
Man behöver inga lyktor
i dödens hus.

Det är ingen som ska läsa
och ingen som ska sy.
– Man där ute kan det hända
att månen går i ny.

Då står han där vid dörren
av tungt gammalt trä
– en ensam fattig djävul
på darrande knä.

Av bettlare och lösfolk
jag lärt mej på kafé
att till trappa och portal
ska man alls inte se.

Och hinder har jag inga
men luften blir så kvav
och jag vågar inte ringa
– vad det kommer sej av.

Stumt svänger jag på klacken;
och så drumlar jag mig ner
till vaknande gränder
och kvarter . . .

Som en bekräftelse på att det finns en viss ambivalens hos skalden inför det slutgiltiga så återfinns i samma diktsamling en dikt med titeln "Tron":

En ros jag vet, som du ej vet
där – bortom blåa bergen,
om ock för mej en hemlighet
till formen och till färgen.

På kyrkogården vandrar jag
en natt bland tunga vårdar,
så känner jag en doft – helt vag,
från hennes gömda gårdar . . .

en doft som stiger – tills jag ser
på mörk och frusen himmel
hur stjärnor tändas – fler och fler,
i stort oändligt vimmel.

På kyrkogårdar vandrar jag
som ibland rosengårdar . . .
Och natten lyser som en dag
de dödas minnesvårdar.

"En ros jag vet, som du ej vet, där bortom blåa bergen . . ." Osökt tänker jag på Dan Anderssons underbara dikt "Omkring tiggarn från Luossa" – som fått en kongenial tonsättning av Gunde Johansson. Den andra versen börjar: "Det är något bortom bergen, bortom blommorna och sången . . ."

I den sista diktsamlingen, *"Från mitt ekorrhjul"* 1957, återkommer Nils Ferlin till sin rädsla för döden i dikten "Vägen till vila":

Frid väntar jag bara av mullen sval
och jag ängslar mej inte för Josafats dal.

Frid väntar jag bara men räds ändå.
Den sista sträckan blir svår att gå.

Vilt skriker jag kanske och fäktar.
Det hoppas jag, Död, du ursäktar.

"Tron" var titeln på den dikt jag nyss läste. Var Nils Ferlin troende? En svår, för att inte säga en omöjlig fråga.

I början av 1980-talet träffade jag Nils Ferlins yngsta syster Ruth Hladisch. Vi blev nära vänner. Ruth var den som efter moderns död, 1936, stod allra närmast Nils. Hon var själv djupt troende och hon hävdade att Nils hade en tro.

Ruth var en varm, innerlig människa – trots att hon var märkt av en lungsjukdom sa hon ofta "att allt som jag vill göra, det orkar jag" och det gav hon ofta exempel på.

[- - -]

När Ruth 1987 var med på Ferlindagen här så hände det mitt under programmet att en mås kom flygande. Den gjorde en lov över publiken och flög sedan sin kos över sjön. Jag tyckte det var ett märkligt besök och frågade efteråt Ruth om hon sett måsen.

– Javisst, sa hon glatt. Det var en hälsning från Nils.

Syster Ruth – som hade samma namn som min mamma – blev som en andra mor för mig Sista gången vi talades vid i telefon, Ruth och jag, var hon sängliggande och hade svår värk.

– Kan du säga mig varför jag inte får dö, sa hon och berättade att hon bad till Gud varje dag att få somna in.

– Det är för att vi, dina vänner, behöver dig, sa jag. Det bara slank ur mig, det var så jag kände det. Efteråt tänkte jag på hur egoistiskt det lät. Syster Ruth avled 1988.

Nils Ferlin ägde många biblar och var en flitig bibelläsare. I hans andra diktsamling "Barfotabarn" (1933) finns dikten "Nyss". Den börjar:

Nyss har jag läst i en tung gammal bok
som min farfar predikat ifrån.
Farfar var präst han – och schartauan –
men jag är ett flarn och ett spån.

"Mitt bibelstudium är av gammalt datum. Helst läser jag gamla biblar", sa han i en intervju 1952,

"Den siste bibelpoeten" är titeln på ett kapitel i litteraturvetaren Jenny Westerströms doktorsavhandling "Barfotapoeten Nils Ferlin" som utkom 1990. "Det var Carl XII:s bibel som för honom är Bibeln eller Biblia, skriver hon. Ferlin tyckte att 1917 års översättning var alltför "trivial och opoetisk."

Jag har nämnt Dan Andersson. Det finns många likheter mellan Dan och Nils, de var båda sökare och bibelläsare. De drevs av en inre oro och skrev ofta om döden och brottades med de existentiella frågorna. De träffades dock aldrig, Dan avled på grund av cyanväteförgiftning på Hotell Hellman i

Dan Andersson 1919.

Stockholm den 16 september 1920. Något år efter stiftade Nils bekantskap med hans dikter. En god vän läste Dans "Vaggsången vid Kestina".

Nils greps, som han själv uttryckt det, av "Dan Andersson-feber" och han började läsa Dans dikter offentligt. I förordet till en bok med ett urval av Dans dikter, 1954, skrev Nils att "Dan Anderssons dikter är oöverträffade i svensk lyrik",

I Ferlins sista diktsamling, *"Från mitt ekorrhjul"*, 1954, finns dikten "Långt ifrån". Jag har en alldeles egen tolkning av den. Dan Andersson skrev vid årsskiftet 1913-14 dikten "Du liv", som ingår i hans diktsamling *"Kolvaktarens visor"*. Dan var djupt deprimerad och så här lyder sista strofen:

Här somnar en man från sitt eget ve,
här slutar ett djur sin strid –
du liv, det var allt du hade att ge
och detta är dödens frid.

Dan var helt uppgiven när han skrev "Du liv". Så här lyder Ferlins dikt "Långt ifrån":

Långt ifrån han ser henne gå.
Gammelman ropar till Livet så:

Se, säger han, blott ett ögonblick se:
Du liv, var det allt du hade att ge?

Gammelman sitter på tröskeln kvar
En lärkdrill kom – Var det livets svar?

Att Ferlin haft Dans dikt i tankarna är jag helt övertygad om. Ferlins dikt ser jag som ett postumt svar till Dan. Här tänds en förhoppning, en förtröstan. Allt är kanske ändå inte intighet, kanske finns det något mer "bortom bergen, bortom blommorna och sången . . . "

Dan Anderssons första diktsamling, "Kolvaktarens visor" utkom 1925. Den innehåller även några finnmarkshistorier. Nils Ferlins första diktsamling, 1930, har titeln *"En döddansares visor"*.

Dans dikter var inte tonsatta när hans bok kom ut. Det var inte heller Ferlins dikter. Den som först tonsatte Ferlin i början av 30-talet var Dans svåger, Gunnar Turesson. Jag har en teori att Ferlin med sin titel på debutsamlingen postumt sänder en hälsning till Dan. Ferlin var även han kolare en kortare tid.

En ganska okänd Ferlindikt, som inte finns med i hans samlingar, har titeln "Dan Andersson" kort och gott.

Även den är en hyllning till Dan, troligen skriven i Göteborg 1926. Ferlin undertecknade med orden "Till Colbjörn, om han har någon användning för den. Nils Ferlin, döddansare". och gav den till skådespelarkamraten Kolbjörn Knudsen.

Det är första gången Ferlin kallar sig "döddansare". Dikten är skriven på samma meter som Dans "Omkring tiggarn från Luossa" och kan sjungas på den melodi som Gunde Johansson gett den. Jag tror att Nils sedan med titeln *"En döddansares visor"* ytterligare ville understryka sin beundran för Dan Andersson!

Ferlin blev en gång tillfrågad om han hade något valspråk, Svaret förvånade. Nils citerade Jesus och sa: "Allt vad ni viljen att människorna skola göra eder, det skolen i ock göra dem.".

Jag ska avsluta med slutstrofen i Nils Ferlins dikt "Ett minne" ur debutsamlingen *"En döddansares visor"*, 1930. Den kom till efter ett besök vid Vinga fyr. Prosten Solén kallade den "en mäktig predikan om Gud". Det här var också Nils syster, Ruth Hladischs älsklingsdikt. Den slutar med en innerlig bön:

Herre, ditt ansikte ser jag idag
och viskar dej vilset en bön:
Väck den ej mera, min fråga
som hörde sitt eko och grät –
Se på mej, maskarnas like,
Herre jag ber dig ju blott:
lär mej att älska ditt rike
och bära de dagar jag fått.

Årets Ferlinpristagare

LENNART SJÖGREN HAR ALLT

JENNY WESTERSTRÖM

> Motivering:
> *Lennart Sjögren får 2011 års Ferlinpris för att han som ingen annan skapat platsens poesi med ljus och mörker och som outtröttlig upptäckare visat att Öland är världen.*

År 2011 är ett viktigt år för oss i Nils Ferlin-Sällskapet. Det har gått ett jämnt halvsekel sedan diktaren lämnade oss. Vi brukar trösta oss i vår saknad genom att just på hans dödsdag till Ferlins minne dela ut priset till en svenskspråkig lyriker. Det känns lite speciellt att göra det i år och det känns mycket rätt att ge det till Lennart Sjögren.

Ingen levande diktare passar så väl in för att i denna stund sluta upp i det vid det här laget långa ledet av diktare i Nils Ferlins efterföljd. Lennart Sjögren bryggar dessutom över till Ferlins tid. Han debuterade 1958 med *Håll portarna öppna,* inkluderad i den "Lilla lyrikserien" som bland många andra kom att innehålla Ezra Pound och Dylan Thomas. "Lilla lyrikserien" hade förresten inletts av en tidigare ordförande i Sällskapet, Sandro Key-Åberg.

För Lennart Sjögren började det med ett ferlinskt allvar som parades med utsikter mot livets slut. Redan i första diktsamlingen hade han funnit sig själv:

Håll portarna öppna
och slut dem icke
när skymningen kommer
ännu är mycket som väntar
mycket som söker sin födelsetid
fast redan så nära är döden.

Flitig och verksam på många fält återkom han redan året därpå med *Det dubbla spelet.* Visst var det en högst självständig poet som presenterade sig. Men Lennart avslöjade för mig när jag ringde honom om det nu aktuella priset att han från mycket tidiga år mindes hur Ferlins röst ljöd inom honom. Det inkasserar vårt sällskap så gärna.

Lennart Sjögren är som bekant född på Öland, innan ön ännu bundits ihop med fastlandet med sin bro. Landskapet har stolta litterära traditioner. Stoltast av dem alla är **kanske** den störste romantikern, Erik Johan Stagnelius, prästsonen från Gärdslösa, senare bohem i Stockholm, innan begreppet ännu tagits i bruk. Sjögrens ursprung på det långsmala men överblickbara landskapet är Byxelkrok, som lyrikälskare kanske också knyter till Erik Axel Karlfeldt:

O ja, på väg till Byxelkrok
mig stormen vrok
i denna lugna hamn.
Och jag är själv en Ölandstok,
och Nyter är mitt namn.

Men liksom den store dalaskalden har också värmlänningen, Klarabohemen och roslagsbon Nils Ferlin en anknytning till ön. Från 1936 var han **ju** sommargäst i Borgholm och gästade bland annat konstnärsparet Kargel.

När han vid ett tillfälle under en vistelse där skulle spela in för radion i Kalmar blev han falskeligen haffad av polisen och förd till polisstationen. Ferlin sålde själv notisen om händelsen till *Dagens Nyheter* för 10 kr och likaså en pastisch på populära texter till *Ölandsbladet:* "På solens och vindarnas ö / i lä för den brusande sjö".

Öland ska ses vid en årstid då landskapet inte är ett köland. Ingen har tecknat de olika skiftningarna som Lennart Sjögren. "Ön" heter en dikt i *Sent, tidigt* (2001) och den börjar så här:

Nu rör en vind vid vinden
och ön blir synlig genom diset
nu rörs ett löv
en tanke spritter till som fisken
under båtens reling
och inget var som förut
dagen börjar.

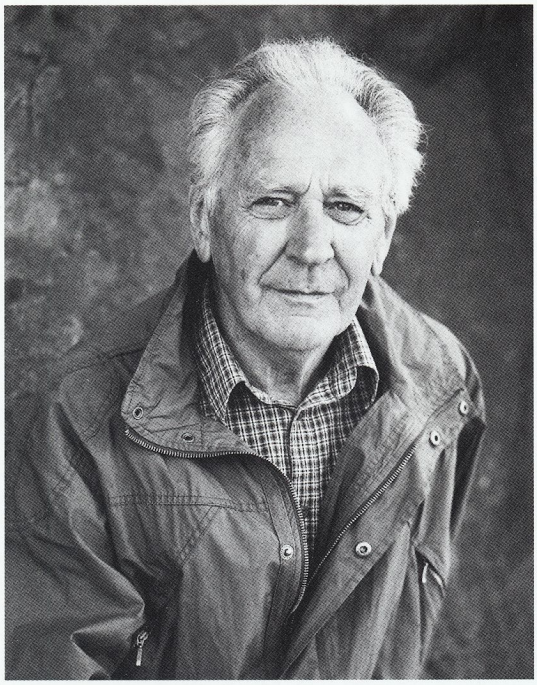

Lennart Sjögren.
Foto: ULLA MONTAN

Och lika tydligt iakttagen är "Isläggning" i samma samling:

Om isen
och isars beläggning över vattendrag
om fiskmunnarna
om sparkstöttingarna
om väl påklädda människor
som likt stående sälar
seglar över vattnen
med ångan frustande ur näsan.

Lennart Sjögren har bland allt annat han skrivit om sitt landskap skildrat *Resan till Byxelkrok* (1998, tillsammans med Eva Forsberg). Men man anar att han ibland kan känna sig en aning trött på att alltför lätt och ensidigt bli placerad i sitt fantastiska landskap. Hans utblickar är nämligen många. Man kan exempelvis peka på att han som den ende framför alla poeter i Klara har skrivit *Stockholms central och andra folklivsdikter* (1980). Men det viktiga och bestående är förstås att han så övertygande visat att det är hjärtats innersta kammare som bestämmer var centrum är. I själva verket vill han gärna värja sig mot vanliga uppfattningar. Han gör exempelvis **fint** upp med Descartes i en dikt i *Deras ögon* (1994) där han ger skäl för att djuren har en själ:

Jag tänker på Descartes påstående
att djuren inte äger någon själ
– och den eventuella sanningen
i en sådan hädelse.

Såg han gränsen,
var den honom övermäktig
föll han på knä inför okunnigheten
och trodde att den var kunskap?
Istället för tystnaden
gick han sovande in i människans
bedrägliga form av vakenhet
och åt av o-kunskapen.

Kalv
din själ inte min
men smärtan, när den bjuder oss sin spets
känner vi båda.

Alla sorters djur finns med i Lennart Sjögrens diktning från det minsta lilla kryp som myran och flugan till i storlek mera imponerande fyrbenta varelser som älg och kalv. Ofta betraktar han djuren med ömhet, men han beskriver också grymhet och kamp om överlevnad. Naturbeskrivningarna innehåller alltså inte bara idyll och harmoni utan gestaltar som livet självt både ljus och mörker.

Härom året fick Lennart Sjögren en avhandling av Peter Hultsberg. *Därför berör oss fåglarnas liv. Lennart Sjögrens poetiska livsförståelse* (2008). Staffan Söderbloms efterskrift i *Dikter 1982–2004* är också en viktig vägvisare.

Om man blickar tillbaka på hans diktning som här, blir man fascinerad av rikedomen, på de många variationerna på ett djupt personligt tema. Och man gläds över hans uthållighet som poet. Efter de rika dikturval som kom 2001 och 2004 har vi 2010 fått antologin *Världskråkan* och alldeles nyss en ny diktsamling *Den stora munnen.* Titeldikten där talar till och tilltalar oss och väcker många tankar:

Den stora munnen
som lutar över oss

dricker din grav
dricker din tunga
dricker din födelses dag

den stora
den väntande
munnen.

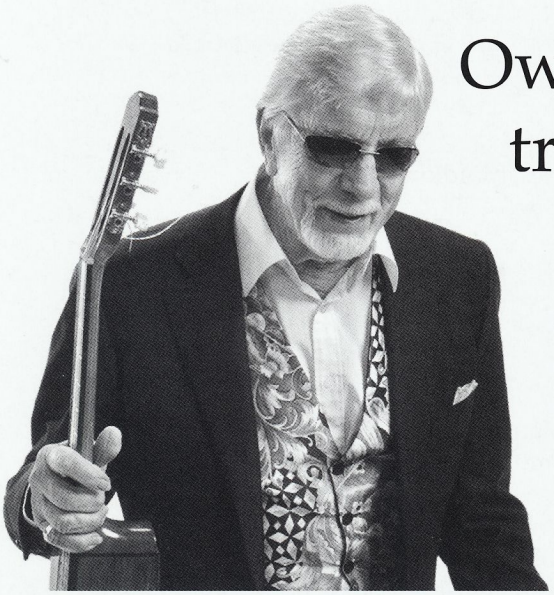

Owe Thörnqvist, årets trubadurpristagare

JAN MÅRTENSSON

Motivering:

"Den egensinnige Owe Thörnqvist har skapat sitt eget visuniversum, som han befolkat med säregna livsöden. Här träder burleska visfigurer fram i dansanta rytmer. Här varvas nonsenspoesi med skimrande jazzballader. Här finns en stor, snillrikt rimflätad låtskatt, där somliga rader till nöjets estrader har doppats i svärtade mollmarinader."

Vad förenar Nils Ferlin, Povel Ramel och Owe Thörnqvist? Det kan sammanfattas i ett ord, de är "folkkära" i ordets vidaste bemärkelse. Nils Ferlin består ju med det intellektuella kapitalet genom sin diktning där över tusen av hans alster har tonsatts. Povel Ramel har sin ekvilibristiska verbala och musikaliska konst och Owe Thörnqvist introducerade bland annat rocken i Sverige. Dessutom var han en av de första med att introducera calypson i Sverige.

Mitt första möte med Owe ägde rum på ett hotell i New York en tidig morgon i början av sextiotalet. Mina amerikanska tecknade TV-idoler då var Fred och Wilma i "the Flintstones", nu är det "Simpsons" som gäller i den genren. Själv var Owe inte med, men hans stenåldersvals "Wilma" dånade ut i rummet som en hälsning från Sverige.

Owe Thörnqvist, sångaren, musikern och låtskrivaren, föddes i Uppsala 1929. Var underhållare redan som barn och som tonåring ägnade han sig (som Nils) åt boxning, blev junior- och distriktsmästare och blev senare god vän och en gång sparringpartner till Ingemar Johansson, "Ingo".

Owe började läsa juridik vid universitetet, men insåg snart att paragrafer och lagböcker inte var hans grej, inte hans "cup of tea". Han gick till sjöss, kom till Cuba och New York och laddade hårddisken med country, gospel, rockabilly och rythm & blues, något som blev grunden för hans musik, turnerade i Tyskland.

En artistkarriär lockade, han turnerade i Tyskland och han debuterade i Sverige 1953 med "Rumba i engelska parken" och "Josefsson", båda klara succéer. De lanserades i hans och Rune Eksrevy "Bada med oss." Och det skulle fortsätta i nu snart sextio år. Jag kan nämna att det in i det sista var osäkert om Owe kunde komma till prisutdelningen på Gondolen på grund av ett engagemang i Borås, men han hann.

Owe var också en pionjär när det gällde rocken i Sverige och redan 1955 kom "Diverse julboogie" innan Elvis Presley slog igenom i USA och i "Rotmosrock," var han den förste svenske artist som använde sig av ordet "rock."

Hans framgångsrika karriär omfattar också många krogshower på bland annat Bachi Vapen, Hamburger Börs och Berns och han arbetade nära med artister som Lill Lindfors, Laila Westersund, Eva Ryberg och Lena Hansson.

På Owes repertoar stod också framträdanden som "stand-upcomedian" en av de första i Sverige. Och lista över hans grammofoninspelningar och CD-boxar är lång.

Själv säger han att han "vill överraska sin publik med sprillans nyknixiga kombinationer av ord och toner, rytmer och harmonifölj-

Här finns genier så det förslår . . .

TOR ENGLUND

I boken "Yrkesvisor" från 1944 beskriver Nils Ferlin ett antal yrkesutövare och på sid 17 kommer en tidningsredaktör i Klara till tals. Han får vara ett exempel på en av alla de redaktörer som Klaras författare – även Ferlin - gick till för att nasa några dikter eller kanske någon novell. Den stackars redaktören säger apropå alla dessa författare och deras alster:

Var ska man sluta, var ska man börja
med denna smörja – det kan man spörja,
med dessa vagnslaster dilleri
på både prosa och poesi?

Den ene mer än den andre galen;
från Vilhelmina till Apladalen
de kommer hit för en karriär
som – lindrigt sagt, problematisk är.

Jag råder dem att tillbaka fara
från allt som lockar hos oss i Clara.
Här finns genier så det förslår
i både femti och hundra år.

Och genier fanns verkligen bland de författare som höll till i det gamla Klara i Stockholm, bland annat fanns där två blivande nobelpristagare i litteratur, ett antal blivande ledamöter i Svenska Akademien och en mängd andra författare som skulle komma att sätta avtryck i den svenska litteraturhistorien. Jenny Westerström har behandlat många av dessa författare i sin bok: *Klara var inte Paris*, 2006. Förutom dessa författare fanns det också målande konstnärer och grafiker i Klara för att inte tala om skådespelare och trubadurer. Många av dessa bildkonstnärer, sångare och aktörer är i dag berömda.

Men det fanns i denna krets av "Klarabohemer" också genier som i dag nästan helt fallit i glömska. Där fanns till exempel Carl Elof Svenning, språkgeniet som behärskade – förutom engelska, tyska, franska, italienska och spanska – även ryska, polska, arabiska, indiska, armeniska, vietnamesiska, hindu, urdu och en mängd smärre språk som bara talades av ett antal folkstammar i Sibirien. Han hade nämligen hört att de hade så fantastiska sagor och dessa ville han läsa på originalspråken och inte genom översättningar. Han översatte från ryskan författare som Pusjkin och Gogol och själv skrev han sonetter på engelska.

Svenning var även en stor förespråkare för esperanto och han har till detta konstspråk översatt flera svenska författare. Hans specialitet var dock orientaliska språk och han har översatt en mängd böcker direkt från originalspråken till svenska, och han grundade i början av 1950-talet "Internationella bokklubben" vars syfte var att introducera utländsk litteratur - framför allt från Orienten – för en svensk publik.

En annan av dessa i dag glömda genier var Henning Rydqvist och hans konst var inte det skrivna ordet utan det talade. Var och en som träffat Rydqvist kan vittna om hans flödande

---

der. Låtskrivarjobbet har för mig alltid varit en visuell konstart."

Owe Törnqvist är alltså en mycket framstående artist, folkkär (vem kan inte refrängen till "Dagny") Han är också aktiv för miljöfrågorna liksom i FAMN, "Föreningen Artister Mot narkotika." Owe har också fått erkännande från "högsta ort". En kunglig medalj exempelvis "för en gedigen, långvarig kulturgärning" liksom bland annat Uppsala kommuns förtjänstmedalj och Cornelis Vreeswijk-stipendiet.

Owe Törnqvist har alltså genom sin långa konstnärliga gärning kommit att bli populär både " i slott och koja". Och det är inte någon dålig sammanfattning av ett långt artistliv. Nils Ferlin Sällskapet har fogat ännu ett värdigt namn till den långa raden av trubadurpristagare.

Och närheten till Nils finns ju där. Skådespelare, sångare, kompositör, textförfattare, poet, boxare, sjöman, scenartist, bohem. Som Nils; en "Jack of all trades." Eller, som Owe själv säger: "Det är klart att Nils har inspirerat mig."

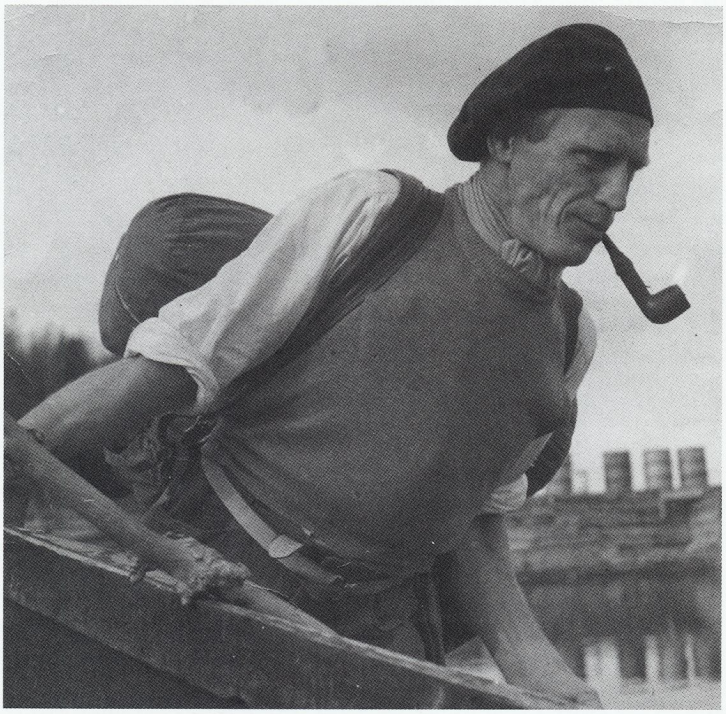

Henning Rydqvist under en av sina vandringar i Norrland. Fotograf okänd.

talekonst som kunde få vem som helst att tro på det han sa – även om man visste att han hade fel så trodde man på något sätt ändå på det han påstod. Han kom av klarabröderna att kallas Debattcharmören och hans arena var under 1930-talet det gamla Folkets Hus på Barnhusgatan. Där ägde många offentliga debatter rum och ämnena var otaliga – allt från den "nya" orimmade dikten till lagstiftning, brott och straff. Man debatterade alla den tidens frågor: abortlagstiftning, politik, nazism och kommunism, veckopressen, modern konst osv osv. Rydqvist var som klippt och skuren för alla dessa debatter – även om han inte behärskade alla ämnen kunde han tala och det räckte långt. För tala kunde han och han hade tusen infallsvinklar på problem. Hans motståndare i dessa debatter var ofta en annan intressant debattör: Charlie Almlöf. Många gick till dessa möten på Folkets Hus för att höra dem och andra debattera för det var inte bara intressant och informativt utan ofta också stor underhållning.

En gång hade Rydqvist på Folkets Hus inlett en debatt – av vilket slag är ej närmare känt - med att under ett långt anförande säga sin mening i den fråga som skulle debatteras, och han verifierade sin uppfattning med en mängd slående exempel så att alla förstod att det inte kunde vara på något annat sätt. Efter denna inledning frågade Emil Manus, som då satt ordförande, om det var någon i publiken som hade en annan mening och i så fall ville bemöta Rydqvist.

Det var helt tyst i salen – ingen ville gå upp i talarstolen och säga emot för det fanns helt enkelt inget att tillägga, allt var ju sagt. Manus blev nu orolig för att det inte skulle bli någon debatt och tittade sig hjälplöst omkring i salen men det var fortfarande tyst. Då harklade sig Rydqvist, steg återigen upp i talarstolen och inledde sitt nya anförande med: "I motsats till föregående talare har jag en helt annan uppfattning. Han har ju missförstått allting och det ska jag nu visa." Därefter smulade han sina egna argument sönder och samman ett efter ett och gick på djupet in på vad denne talare, dvs han själv, inte hade begripit varefter han vältaligt under lång tid lade ut texten om hur allt egentligen låg till. Publiken kunde inte annat än skratta och applådera.

Rydqvist kom från Skåne och var till yrket trädgårdsmästare men det gebitet hade han nu lämnat för att söka sin utkomst i Stockholm. Han hamnade snart i Klara där han kom in i gruppen av de författare och bildkonstnärer som höll till på Café Cosmopolite och andra

näringsställen som till exempel Pilen, Tennstopet och Mona-Lisa. Han hade tusen idéer om allting. Han hade idéer om hur han skulle reformera balettkonsten, hur han skulle bli en stor skulptör då han kände "hur leran lyder mina händer", hur han skulle bli en ny författare osv osv. Men inget av detta blev tyvärr av.

Liksom många andra i Klaras konstnärsgäng lämnade Rydqvist till slut Klara. Han hade kommit att förälska sig i Norrland då han under flera somrar fotvandrat i den svenska fjällvärlden. Han hade tagit kontakt med Oscaria som skänkt honom skor för att på så sätt sponsra hans vandringar i Sverige. Han berättade en gång vältaligt hur han gått över fjällen och in på den norska sidan samtidigt som han utantill deklamerat långa stycken av Hamsun för de norska fjälltopparna. Då och då hade han passerat någon norsk säter och träffat på norske piger som, säkert förvånade, fick höra Rydqvist på hemgjord norska, med skånsk brytning, deklamera Ferlin, Martinson och långa stycken ur "Sult" av denne Hamsun. Då Rydqvist hade stort kvinnotycke blev han ofta inviterad att deltaga i det enkla säterlivet.

I slutet av 1950-talet öppnade han ett trädgårdsmästeri i Örnsköldsvik och det blev snart Norrlands största. Han tog kontakt med Mo-Domsjö och blev snabbt bekant med cheferna på stället. Dessa skänkte honom – efter det han vältaligt talat om för dem vilken bra affär de på så sätt skulle göra – virke, spånskivor, fönster mm till hans trädgårdsmästeri och han fick även när han så behövde låna fabrikens bilar. Rydqvist lade sin verksamhet till Örnsköldsviks södra infart alldeles intill E4-an och det var ett ypperligt läge.

Rydqvist blev ibland anklagad för att vara dyr på sina varor varför han satte in stora annonser i de norrländska tidningarna där han bemötte sina belackare med: "Man säger att jag är dyrast i Norrland. Det är alldeles sant. Kom in till mig så förstår ni varför."

I början av 1960-talet skulle riktningen av E4-an vid Örnsköldsvik dras om och den skulle nu läggas rakt över Rydqvists stora trädgårdsodlingar. På stadskontoret blev man dock överraskad. Enligt kartan fanns det på denna plats inte någon trädgårdsmästare med några odlingar men alla visste ju att där låg ett stort trädgårdsmästeri. Det visade sig då att Henning Rydqvist helt fräckt hade byggt sitt trädgårdsmästeri på stadens egen mark utan byggnadslov och utan att prata med någon om det och där hade det legat år efter år utan att någon hade funderat över något byggnadstillstånd eller andra trivialiteter.

Givetvis blev det åtal och Rydqvist beslöt att fungera som sin egen advokat och det gjorde han nog rätt i. Han blev – efter ett fantastiskt försvarstal – inte bara frikänd utan han fick också ett stort skadestånd för att man blev tvungen att riva hans trädgårdsmästeri.

Efter detta öppnade han en skrivbyrå där han åtog sig att deklarera åt bönderna i trakten och han blev mycket populär hos sina kunder speciellt som han sa: "Andra brukar fråga efter hur mycket du har tjänat så räknar de ut skatten men jag säger i stället: Hur mycket vill du betala i skatt så räknar jag ut inkomsten." En tvivelaktig metod som många dock snabbt tog till sitt hjärta.

År 1969 avled Henning Rydqvist. Om honom kan sägas: Inte bara väl rutet utan framför allt utomordentligt väl talat.

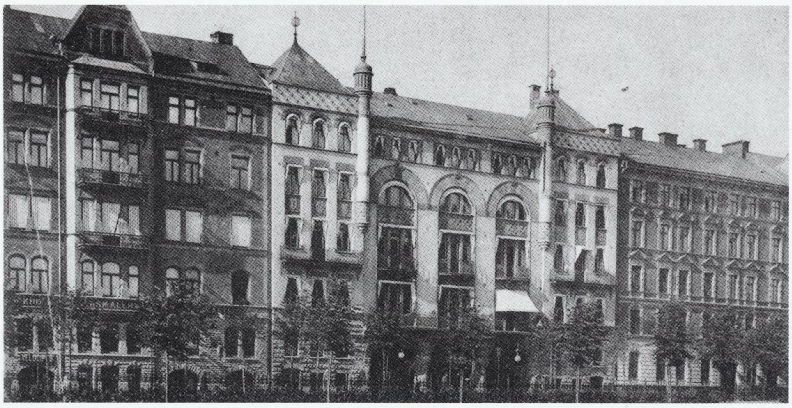

Gamla Folkets Hus på Barnhusgatan i Stockholm.

DET STORA KOMMADRAMAT

TOR ENGLUND

Jenny Westerström har i sin doktorsavhandling fastslagit det som Ferlins nära vänner redan visste: någon slarver ifråga om sina diktrader var sannerligen inte Nils Ferlin. Man kunde kanske påstå att han i många sammanhang var en bohem men när det gällde orden och diktens rytm var han oerhört noggrann.

En av Ferlins äldsta vänner, författaren Carl-Emil Englund, har en gång skrivit: "Han var den mest noggranne ordbollare jag känner till, en ansvarsmedveten poet, som sannerligen inte slarvade med vokalblandningen eller lät rimmen och kommatecknen sköta sig bäst de kunde. Med en viss rätt kunde man säga att Ferlin hade en byråsekreterare gömd i pennskaftet och en kommateringens revisionsexpert vid bordskanten, som lusgranskade varje ord."

Som exempel på detta brukade Englund berätta historien om det väldiga kommadramat.

Carl-Emil Englund var initiativtagare och uppfinnare av Boklotteriet (sedermera Litteraturfrämjandet). Via detta lotteri spreds miljontals böcker över landet samtidigt som pengar strömmade in för att sedan ommyntas till författarstipendier.

År 1952 fick Englund en idé: varför inte låta en del författare göra rätt för sig. De kunde gott vid något tillfälle skriva en liten reklamdikt för Boklotteriet där det skulle framgå varför böcker var så viktiga. Sagt och gjort. Han ringde bl a Ferlin. Det gällde nu att skriva en dikt, som skulle ingå i en annons i Dagens Nyheter, en annons som tidningens reklamavdelning lovade skulle få en fin placering i ett söndagsnummer.

Englund var ute i mycket god tid då han visste att Ferlin måste ha tid på sig och sedan denne under någon månad sysslat med denna dikt, sedan den ansetts vara något så när färdig, börjat om igen, under några veckor filat, ändrat, lagt till nya ord, vrakat andra, snurrat runt med bokstäverna och meningarna, filat igen, ändrat på nytt, dragit ifrån osv ansåg han dikten vara färdig. Den levererades till DN där den i vederbörlig ordning sattes och trycktes. På Ferlins uttryckliga order sändes så korrekturet per bil ut till Norrboda i Syninge. Detta för att han ytterligare skulle kunna göra de ändringar som detta allvarliga företag möjligen krävde.

Korrekturet kom till Norrboda och efter en del ändringar ansåg sig Ferlin kunna godkänna sin dikt. Detta var en fredag. På lördag var den tidningssida klar som innehöll den dikt som skulle ingå i söndagstidningen. Men frampå lördag morgon började Ferlin misstänka att det var något som var fel. Var det inte ett kommatecken som saknades i dikten eller var felplacerat. En titt i korrekturet bekräftade misstanken. Ett kommatecken hade hoppat bock mellan raderna och försvunnit ut i det blå – gud vet vart.

Ferlin blev mycket upprörd och ringde omedelbart DN:s tryckeri och blev där kopplad till tidningens sättarbas och framhöll mycket bestämt för denne att tidningssidan måste sättas om, kommatecknet måste in på sin plats osv. Sätteriet förklarade å sin sida att detta var helt omöjligt då sidan var tryckt i flera hundratusen exemplar och kunde inte makuleras. Ferlin frågade då, helt logiskt, varför inte. Han beordrade tryckeriet att genast ändra dikten, sätta dit kommat och trycka om sidan. Om detta inte gick förbjöd han tryckeriet att sända ut dikten i detta skick.

Här fanns ingen plats för kompromisser. Endera fick dikten strykas eller kommatecknet sättas in på sin plats, Om detta inte skedde skulle Ferlin sätta sig i förbindelse med Boklotteriet och där beordra Carl-Emil Englund att omedelbart störta ned till DN och se till att det blev ordning.

Ferlin började nu söka efter den jäktade boklotteriföreståndaren. Denna fanns inte på sitt rum i Boklotteriets lokaler. Englund var utgången i ett ärende och ingen kunde säga vart han hade gått eller när han skulle komma tillbaka. En snabb titt på en boklott, som Ferlin hade i sin ägo, sa att Aftontidningen (AT) var medarrangör i lotteriet. Där kanske de visste bättre besked om var Englund höll hus.

Ferlin greppade telefonen och ringde upp AT: s växel

"Var är Carl Emil Englund någonstans?" frågade han den ovetande telefonisten. Denna stackare kunde bara säga att hon inte hade en aning om detta varpå Ferlin sarkastiskt framhöll att det var en tidnings plikt att känna till vad som hände runt omkring i världen och att hålla reda på sina samarbetspartners. "Ni är ju med i Boklotteriet och då måste ni väl veta var Carl Emil Englund är någonstans," fortsatte han.

Telefonisten kopplade snabbt samtalet vidare till redaktör Ivar Sundvik som var med i Boklotteriets styrelse men inte heller denne allvetande person visste var Englund höll hus. Sundvik var dock tvungen att lova att leta efter Englund han också men tipsade Ferlin om Bonniers bokförlag och dit ringde nu Ferlin. Men där fanns han inte.

Efter Bonniers ringde han i tur och ordning tidningen VI, Jordbrukarnas föreningsblad, Rabén & Sjögren innan han åter ringde Boklotteriet och ålade arbetarna där att omedelbart släppa allt de hade för händer för att hjälpa till i sökandet av Carl-Emil Englund.

Ferlin ringde så åter upp DN för att försöka hindra den annalkande katastrofen och nu blev han kopplad till en av redaktörerna. Denne nekade att makulera sidan. Den ende som kunde beordra en sådan sak var tidningen chefredaktör Herbert Tingsten.

"Ta hit honom", sa Ferlin. Ödet ville emellertid att Tingsten just då befann sig i USA på tjänsteresa och inte kunde nås. "Sök honom då!" uppmanade Ferlin. "Sök honom! Ni måste väl i all sin dar veta var han är någonstans!"

På så sätt startade larmet efter Tingsten i USA samtidigt som flera bokförlag och tidningar tillsammans med Boklotteriet – påhejade av en alltmer telefonerande Ferlin – febrilt sökte efter Carl Emil Englund i Stockholm med omnejd.

Till slut blev det napp. Carl Emil Englund kom intet ont anande tillbaka till Boklotteriet för att genast hamna i ett veritabelt getingbo. Hela stan söker efter dig, sa man. Det är Ferlin. Det handlar visst om nån dikt som inte är riktig.

Carl Emil Englund.

Carl Emil ringde omedelbart upp Ferlin. "Äntligen", sa denne, "får jag en sansad man att prata med." Och så lade han fram sitt problem. "Det här var verkligt allvarligt", sa Carl Emil, som förstod att någon övertalning per telefon om att låta det hela bero inte var att räkna med.

"Jag kommer genast ut till dig", sa CEE och tog så bil till Norrboda för att på ort och ställe och kolleger emellan diskutera den synnerligen bekymmersamma situation som uppkommit.

För att driva ett företag som Boklotteriet krävs kunnighet, styrka, uthållighet och verbal förmåga för att kunna bearbeta byråkratiska myndigheter, skriva fördelaktiga kontrakt med stenhårda bokförlag, att övertala såväl organisationer som oförstående vinnare. Carl Emil hade i sin ungdom anordnat politiska möten i Norrlands finnskogar, han hade diskuterat med skogsarbetare och drivit polemik med träbaroner, han hade gjort diskussionsinlägg i tidningar och lärt sig prutandets svåra konst i Istanbuls och Damaskus basarer.

Detta var den verklighet i vilken Englund

befunnit sig, en verklighet i vilken han hade finslipat sin diskussions- och övertalningsförmåga men en svårare uppgift än den nu förestående hade han nog inte förr upplevt.

Ferlin mötte ute på gården. "Ska vi koppla in regeringen?" var den första repliken Carl Emil möttes av när han steg ur bilen. "Nja", sa denne, "det är kanske för tidigt. Vi måste nog analysera situationen ordentligt först så att vi vet var och hur vi ska sätta in den mest verkningsfulla stöten."

De gick in i stugan och Henny, Nils hustru, satte på kaffet. Nu vidtog långa diskussioner.

"Men", sa Carl Emil plötsligt, "är du verkligen riktigt säker på att du vill ändra dikten? Nog är det väl egendomligt att du inte märkte det försvunna kommatecknet med det samma. Kan det inte vara på det viset att ditt undermedvetna egentligen tycker att dikten är bättre utan det där kommat? Det var ju inte förrän du började grubbla som du kom på det. Kan det vara så att ditt intellekt vill en sak men ditt innersta jag vill något annat?"

"Nja", sa Ferlin klentroget.

"Finns det inte heller en fara med det allt för perfekta", fortsatte Englund.

"Har du inte själv skrivit någonstans att det är det som du är rädd för. Någon gång har du skrivit att det ofullgångna är vackert. "Jag älskar det som är vint och skackt, men det som skrämmer är guld och makt." Jag undrar om du verkligen är sann mot dig själv om du vidhåller att sätta dit kommat och bruka din makt. Egentligen är det väl så att även du tycker att det uteblivna kommat framslipar diktens kärna, blicken låter sig inte hejdas av någon ovidkommande kommatering. Det uteblivna kommat förlänar egentligen hela dikten en air av artistisk elegans genom perfektionismens uteblivande."

"Kanske har du rätt!" ropade Ferlin och störtade upp för att hämta fram några diktböcker. Nu vidtog ett idogt diktläsande och i Ferlins egna dikter hittade de nu tillsammans bevis på bevis hur Ferlin tar det undanskymda, det ofullgångna, det enkla i försvar. Långsamt, långsamt gav så Ferlin med sig.

"Kanske har du i alla fall rätt", sa han till Carl Emil.

Söndagen den 9 februari 1952 kunde så DN:s läsare ta del av Ferlins annonsrader utan att ana hur mycket svett, möda och arbete detta kostat:

a) Carl Emil Englund
b) sättarna och redaktörerna på Dagens Nyheter
c) Boklotteriets personal
d) journalisterna på AT och VI,
e) redaktörerna på Bonniers och Rabén & Sjögren och inte minst
f) Nils Ferlin själv.

Så här stod det i annonsen:

"... Boklotteriet är en ytterst förnämlig inrättning inte bara för stipendiaterna samt skribenter i allmänhet, som får sina böcker spridda - en synpunkt som för fattiga bokstavsarbetare inte är så utan betydelse, som en del av dem låter påskina – utan även för allmänheten, som för en krona och femtio öre kan kratta ihop och kara in rent astronomiska vinster ... Den som inte vinner någon av resorna till Lissabon, Capri, Pamfylien, Korsika eller Bagdad kanhända har turen att få en än bättre vinst: en konstnärligt djup och givande bok, en stilla och blid eller kanske en gäcksam och äventyrslysten som för resenären i rummet på fantasiens bagdadmatta till platser där ingen ko eller åsna och ingen traktor synts till efter Abrahams dagar ... Hatten utav för Boklotteriet och främst för broder Carl Emil:

Ibland har jag tänkt - och kanhända
inte så helt på tok,
att det ligger och väntar på en och var
en särskild, en varsin bok.

Tidigt hittade du och förlorade din
- på spel eller kanske på lek.
Och nu väntar den dej i en undangömd stad
på ett undangömt bibliotek.

Kanske kommer du dit, se där ligger
din bok - och du går den förbi
som niggern det blå konvolutet
som kunde ha gjort honom fri.
Nils Ferlin"

Och kommatecknet då? Var skulle det stått? Ja, säg det. Nils Ferlin godkände ju sin dikt till slut så egentligen har det ju ingen betydelse för det var ju bara fråga om ett kommatecken. Ett enda kommatecken.

Eller ... ?

Olika med ändå lika

Nils Ferlin och Anders Frostenson

LENNART JANSSON

Anders Frostenson var en annorlunda präst. Det upptäckte man i Gustav Vasa församling, Stockholm. Vid hembesök kunde han sätta sig i köket och vara tyst. Vad ville han? undrade många.

Jo, berättade han en gång: "När folk fick besök av en som bara satt och teg, måste de ju hitta på nåt att säga. Och då kunde vi snart få i gång ett samtal – på deras villkor... Alltid när jag gick hem, tyckte jag att jag varit med om något riktigt".

Hos Elisabeth Högström-Löfberg, en författare som bodde på Kungstensgatan, kände Anders Frostenson sig hemma. Där var han som barn i huset. Som änkeman långt senare gifte han sig med hennes dotter Sigrid.

Det var nu inte bara Frostenson som kom till Elisabeths lägenheten, en tvårummare mot gården, där det alltid fanns kaffe och bullar. Hos henne mötte Frostenson 30-talets författare som Ivar Lo-Johansson, Nils Ferlin, Jan Fridegård, Eyvind Johnson och Erik Asklund. En annan gemensam träffpunkt var Café Cosmopolite, där Frostenson fick umgås med likasinnade. Dit gick han ofta.

Ingen av dessa författare kom Frostenson så nära som Nils Ferlin. Åtminstone en gång tog han Ferlin i försvar. Det hände när Ivar Lo-Johansson kallade Nils för en obotlig posör och egocentriker. Då protesterade Anders Frostenson.

Det fanns likheter mellan prästen och poeten. Både var noggranna med orden, båda sökte efter levande ord och kände mödan att söka och de var noggranna med skiljetecknen. Bägge var oberäkneliga, ingen kunde styra dem helt. En präst, som var Anders förman i församlingen, suckade över detta och gjorde en ordlek: "ena veckan vill han det, och nästa vecka etwas ganz Anders".

Nils Ferlin använde ofta tilltalet Syster-Broder om sina vänner. Detta tilltal kom Frostenson ofta att få höra, när han och Ulla, dotter till pingstvännen Sven Lidman, gift sig.

Anders Frostenson: Född 1906, prästvigd 1932 i Lund, präst i Gustav Vasa församling, Stockholm 1933-1949, gift 1941 med Ulla Lidman, kyrkoherde i Lovö församling 1949-1971. Ledamot av 1969 års psalmbokskommitté. Avled 2006.

Både prästen och poeten stod nära de mycket fattiga, de ensamma, barfotabarnen i livet.

Frostenson bodde enkelt under tiden i Gustav Vasa, pastorsadjunkten hade den sämsta lägenheten. Dörren var alltid olåst. Växelpengar la Frostenson i en skål vid dörren. Då och då kom någon och tog några slantar. Det var ett bra sätt att leva, för då passade predikan och leverne ihop, sa Frostenson senare. Ferlins diktord: "Men dessa de mycket fattiga dem gör det mig ont att se" har en motsvarighet i en psalm av Frostenson:

Forts nästa sida

"Styckegodsägaren" Nils Ferlin i sitt bibliotek i Norrboda, Roslagen. Teckning av Gunnar Brusewitz 1954.

Bröder på bryggan, Anders Frostenson och Nils Ferlin. Okänd fotograf.

Jag mötte dig, Herre
ej i en kyrka,
ej i ångestens ensamma stund.

I en lidande broders ögon
såg jag din vädjande blick,
förnam jag din heliga vilja.

I prästens psalmer och poetens dikter sammanfaller ofta motiv och känsla.

Präst och filmare. I sin dikt var Anders Frostenson bildernas mästare och det var naturligt, att han tidigt förstod filmens värde och möjligheter. Han gjorde flera kortfilmer om författare. Hans filmberättelse om Erik Axel Karlfeldt blev känd och uppskattad men hans bästa film handlade om Henny och Nils Ferlin.

I filmen möter vi det Klara som hade tryckpressar och gårdar, kaféer med ölglas, kaffekoppar och cigarettrök. På en papperslapp skriver Nils Ferlin dikt. Men Anders Frostenson kom också till Norrboda för att träffa Henny och styckegodsägaren Nils som han själv kallade sig. På grusgången ligger katten utan svans, Nils och Henny stiger över tröskeln till sitt hus och Nils läser några strofer ur Guds fotografiateljé:

Där växer det klara bilder fram
för den som är lugn och allvarsam.

Enligt en uppgift fick Anders Frostenson se manuskriptet till en kommande diktsamling av Ferlin och han gav den namnet *Kejsarens papegoja* (1951).

Det var Anders Frostenson som förrättade begravningsgudstjänsten efter Nils Ferlin. (Se sid 20).

Med tillstånd av AF-stiftelsen Psalm och sång/ Karin Lidman Frostenson.

Källor:
Rune Pär Olofsson: ". . . och ett oändligt hem ". (Skeab Förlag)
Alva Ekström: "Och ingen utanför". (Artos bokförlag)

INTE ENS

(Nils Ferlin)

Ove Engström

Andante ♩ = 60

Röst

Akustisk gitarr

am

In-te ens en grå li-ten få - gel som

5 dm

sjun - ger på grö - nan kvist Det finns på den and - ra si - dan och det

Ak.Git.

9 dm G7 C Esus E7 am

tyc - ker jag nog blir trist. In-te ens en grå li-ten få - gel och

Ak.Git.

13 dm G7 C F

ald - rig en björk som står vit men den vack-ras-te da-gen som som - ma-ren ger har det

rit.

Ak.Git.

17 am/E Esus E7 am *a tempo* Fmaj7 am

hänt att jag läng - tat dit

Ak.Git.

©2011

Med anledning av att det i år är 50 år sedan Nils Ferlin gick bort har vissångaren och kompositören Ove Engström inför denna utgåva av Poste Restante tonsatt skaldens dikt "Inte ens en grå liten fågel" ur diktsamlingen *Goggles,* 1938. Ferlin inspirerades av dikten vid ett besök på Leksands kyrkogård. I sin bok *"Nils Ferlin – Ett diktarliv"* (Albert Bonniers Förlag 1998) skriver Jenny Westerström: "I den annons där Nils Ferlins död bekantgjordes, blev det bland många andra tänkbara dikter ur hans produktion Inte ens – som återgavs. [– – –]

I kopparplåt från Klara kyrka återgavs där med ord som i likhet med det övriga av det bästa som han skapat blir varaktigare än plåten."

ESSE JANSSON

HATTEN UTAV FÖR KFF

TOR ENGLUND

Nils Ferlin och Carl Emil Englund träffades redan på det glada – eller möjligen sorgsna – 20-talet i Klarakvarteren i Stockholm. Carl Emil jobbade då som föreståndare i Konsum, först på Söder och sedan i ett litet samhälle, Tangen, som låg alldeles intill Ulvsundasjön i Mälaren.

Carl Emil var dessutom en flitig och aktiv skribent i den syndikalistiska tidningen Brand. Tidningen drevs av C J Björklund (f.d. majestätsförbrytare som suttit av detta brott på Långholmen) och Emil Manus, som ibland kallades för tidningens ekonomichef.

Detta var dock en något egendomlig titel helt enkelt av den anledningen att Brand saknade ekonomi. Hur den ändå kunde komma ut varje vecka var en gåta som skalderna kunde fundera över ibland. För skalder fanns det i tidningen.

Till stor del var det Englunds förtjänst att så många unga poeter omkring 1930 kom att ha sin hemvist i Brands spalter – så även Nils Ferlin. År 1930 öppnade Carl-Emil Englund en litteratursida i Brand.

Carl Emil hade sitt hem i Tangen och dit drogs många konstnärer av den enkla anledningen att där fanns ett hem med mat (och drycker av olika slag), en säng och dessutom fick man ett vänligt bemötande uppblandat med ändlösa diskussioner om alla de stora fundamentala konflikterna, om litteratur, om politik, om kärlek, om överlevnadskonst och pacifism. I långa perioder kunde konstnärerna bo kvar där tills de en dag försvann för att snart vara på plats igen.

Nils Ferlin var ofta i Tangen, sjöng, steppade, dansade, läste dikt och hängde i takkronan. Tangen var en av Ferlins fasta punkter i tillvaron i början av 30-talet.

I slutet av 1931 bestämde sig Konsum i Stockholm för att anordna en liten revyunderhållning på årsfesten kommande år. Revydelen hette "Konsum dansar och ler" och för arrangemangen stod Kooperativa föreståndarnas förbund KFF där Carl Emil Englund fanns med i styrelsen. Det var naturligt att han som

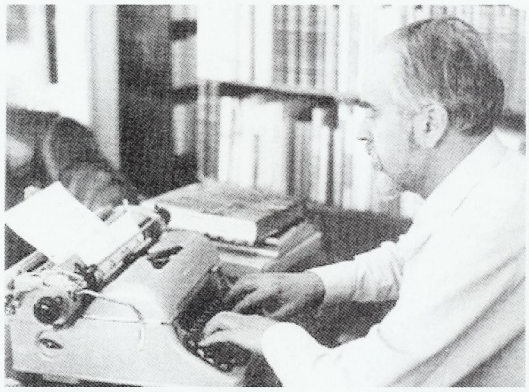

Carl Emil Englund i sitt hem i Tangen.

författare fick stå för några texter i revyn och lika naturligt var det att knyta Ferlin till sig. Eftersom denna så ofta var i Tangen var det bara att sätta igång. Ferlin såg snabbt möjlighet att använda sig av några revyliknade kupletter som han gjort redan under sin tid i Filipstad.

Men något nytt måste det ju vara med i alla fall. Under kvällarna och nätterna drogs det hela igång i Tangen. Mamma Eva stod för det lekamliga, kaffe, starkare drycker och cigaretter, och pappa Carl Emil för papper och penna och uppslag och så började arbetet.

Det blev sena nätter där cigarettöken låg så tät över rummen att dessa kunnat tävla med Lützens dimma. Men långsamt tog en kuplett form. Den kom att heta "Hatten utav" och är en representativ Ferlinkuplett. Behagligt ironiskt kommer Ferlins förakt för strebrar och klättrare fram men där finns också ett roligt porträtt av den gamle vännen och tillika värmlänningen Carl Albert Andersson, chef för hela Konsum Stockholm. I kupletten finns en härlig cirkussnärt i verspiskan och en suverän rimflätning i stroferna.

Söndagen den 24 april 1932 uppfördes så KFF-revyn Konsum dansar och ler och Nils Ferlins "Hatten utav" föredrogs av skalden själv på följande sätt:

Kära, kära ni,
vi ska ligga i.
Vi ska ligga i med optimism och energi!
Så att när vi dör,

vår entreprenör
säjer till bekanta
som han hejdar sig inför:

Hatten utav för Svensson!
Man såg inte mera än en sån!
Låg i som en hund
och skötte sitt pund
och spillde det inte på hökar,
men tog sej ändå sina krökar!
Ja, Svensson va bra, det är säkert och sant,
så liten han va´, va´ han allmänt bekant –
Han spelte på alla tangenter,
så änkan kan leva på ränter!
Ja, det var en karl,
som man inte har
sett maken till alla dar!

Vår Carl-Albert är
mäkta populär,
ty han ger en fingervisning både här
och där.
Mussepiggiskt hård,
och pampig som en lord
matar han små fåglarna där nere på Vår Gård.

Hatten utav för Calle,
som har en sån hemtrevlig skalle.
I Wien och Clarté,
och Hjo ä han me´
och talar med främmande läten,
och lockar små fiskar i näten.
I konsums berömda pensionskommitté,
och styrelsen för de´ och de´ och de´
han spelar på alla tangenter
för sina små prima patenter.
Ja, hipp, hipp, hurra,
vad Calle och ja´
och hans KFF är bra!

Skalden av i dag
är en blek och svag
stackare, som borde gå och vila sej ett slag –
enligt herr Tegnér,
som jag faktiskt ger,
mina blåa ögon och min aktning mer och mer.

Hatten utav för Torsten,
den rivande pennan och borsten.
Han kan sina tricks,
och Albert på Strix,
han sitter i kolingens lumpor
och läser om segrarens strumpor.
För T.T. är T.T., han far som en slips
och ger sina tips i kvadrat och ellips –
Han spelar på alla tangenter
i sorgdagar som vid adventer. –
Han är som en bäck
av sprudlande bläck
och klarar varenda häck!

Tid, som är så rik
på ramavrål och skrik
höves det naturligtvis en analog kritik –
Ack, för denna del
fattas inga fel:
stövelknektaspel är nu ett vanligt litet spel.

Hatten utav – till jorden
för alla de nyfödda orden.
Med grace och med stil
och snabb som en bil
herr Stolpe förvandlat sitt Väntrum
till mottagningsrum och till centrum.
Han spelar sin fjäder till plym i sin hatt,
på Kreuger och Freud och på ditt och på
datt,
han spelar på alla tangenter,
han är både ytter och center –
Och Herman hos oss,
dess värre nu bråss
på denna lilla – koloss –

Herman i sista strofen är Herman Stolpe, bror till Sven och denne arbetade på KF.

För ovanstående bidrag och för medverkan i revyn kunde Nils Ferlin utkvittera ett honorar om 15 kronor. Men dessa pengar och kvitto på summan fick han på en bit avrivet papper efter tre veckor och då låg han på Sabbatsbergs sjukhus.

Den Carl Albert, som omtalas i andra strofen är alltså Carl Albert Andersson. Denne var vid denna tid chef för Konsum Stockholm, senare blev han ordförande för hela KF. Därefter satt han i mer än ett kvartssekel som Stockholms stadsfullmäktiges ordförande i Stadshuset där han skänkte glans och värdighet åt staden.

Carl Albert gjorde stora insatser inom såväl kommunalpolitiken som kooperationen och idrottsrörelsen. Ett tag räknades han som svensk mästare i ordförandeskap. Givetvis var han också med i den allra första styrelsen i Nils Ferlin-Sällskapet. De som var med på den tiden kan vittna om Carl Alberts otroliga förmåga att hålla roande och intressanta tal vid sällskapets banketter i publicistklubbens lokaler.

Nordvästen, fuchsia och Yngve Janson

EMIL HAGSTRÖM

Nu spelar hårda nordvästen upp i tallarna på vår tomt, och det är en sådan där svart och snötung kväll då man känner hur bra man har det på sin kammare. Och man tänker på alla som är ute till havs och på alla som driver omkring på all världens vägar utan tak över huvudet.

[– – –]

Och blåsvädret går vidare. Och det må väl även dra förbi Syninge längre upp i Roslagen, där skalden Nils Ferlin nu i tämligen många år brukat sitta och skriva med sin mjuka penna, nära på lika mjuk som en gåspenna, som Lucidors och Wivallius gåspenna en gång.

Ferlin har den där mjuka pennan därför att hans händer är fördärvade av reumatisk värk. Men gåspenna är det förstås inte. Detta är en annan tid än den lucidorska.

Men så kommer jag in på en annan tankefil. Sångare och drömmare och spelmän för alla Herrens väder må ha en tid inom och utom, bortom och nära. Men nordvästen blåser och den dongar väl i eltrådar och ruskar om trädkronorna även uppe i Bergshamra, ett stycke ovanför vår kringblåsta halvö, Österskär. Och där i en stuga satt för några år sedan en rospigg som hette Yngve Janson.

Yngve Janson, skalden som skrev religiösa dikter. Hans beundran för Ferlin "var helt utan gränser" och han var övertygad om att vår Herre skulle ta emot en sådan man med öppna armar i sin himmel.

Medan jag med ett halvt öra lyssnar till den gormande vinden, minns jag en bok med Jansons namn på titelbladet. Och där blommade även en fuchsia, som min mor kallade Tårblomma, ibland även Kristi blodsdroppar. Som liten tyckte jag att blommorna liknade småflickor i röda klänningar med skymten av snövita underkjolar. Min mor hade många blommor, mest enkla sorter förstås. Pelargonia, Flitiga Lisa och en och annan begonia. Men fuchsian tyckte jag bäst om.

[- - -]

Jag tänker mig att denne Yngve Jansons mor hade väl också blommor i sin stuga. Dem hon gick och pysslade om då hon blivit gammal. I stillheten gick hon där nära Vår Herre, nära blommorna, nära tysta mullen, som hennes son kallar vår goda moder.

En stormkväll som den här, då det brusar i tallarna borta i berget, prasslar och knakar och tassar och har sig, en sådan kväll kan man tänka sig Yngve sitta och lyssna och skriva några rader om ett tonande spel med evighetsljud.

Men det kan ju också tänkas att han inte alls just då skrev om förgängelse och eviga gigors låtar utan tog ett tag på gamla bondfiolen och mitt i mörka vinterns tid lekte fram en slåttervisa om klövern och timotejen och hemgårdsgärdet och för-gät-mig-ejen.

[– – –]

Efter många år råkade jag Nils Ferlin. Men inte hemma på hans "styckegods" utan på lasarettet i Mörby. Och som vi pratade om nytt och gammalt kom vi in på Yngve Janson, som Nils kallar Roslagens första skald. Och det uttrycket kommer väl att leva kvar, om inte, som Ester Louise just nu anmärker,

Författaren Emil Hagström vid skrivmasknen i sin stuga i Österskär i Roslagen.
Foto: ESSE JANSSON

någon skärgårdsbonde eller fiskare på sin vind har en gammal sjömanskista med dikter skrivna långt före Yngve Janson.

Det tog ett halvår för broder Nils att plocka ihop, sovra och leta sig fram bland olika varianter av Yngves dikter. Och då arbetet var klart lyckades han få sitt förlag att trycka boken och ge överskottet till änkan. Detta påminner i hög grad om då Bellman gick omkring på Stockholms värdshus och krogar och sjöng ihop slantar till Bengt Lidners begravning. Och Harald Lindberg, Arholmagrabben, gjorde omslag och illustrationer.

Och fuchsian glödde och nordvästen blåste i linjer och färg,

Sextiosju år blev Yngve Janson. Samma dag och timma som den av Evert Taube besjungne Kalle Scheven begravdes han. Ett egendomligt sammanträffande.

Och gräsen gror och allt fortare synes mig somrarna försvinna. Det lär vara så när man blir äldre. Men ändå synes det mig denna stormens vinternatt vara oändligt långt borta från vårens dagar och ferlinska anemone.
(Ur *"Historier från vägarna"*. Emil Hagström 1962, LT:s förlag)

NY FERLIN-CD! *"Jag lärde mig gå på händer"*

Ove Engström tolkar Nils Ferlin
Gäst: Beatrice Engström

Helt nya inspelningar av klassiker som *En valsmelodi, Den stora kometen, I folkviseton, Barfotabarn, Gammal visa, Får jag lämna några blommor med flera. Nya tonsättningar av Inte ens, Av ständig oro, Inte angår det mej, Strof i april* med flera.

Tonsättningar av Torsten Arnbro, Tor Bergner, Torgny Björk, Ove Engström, Rolf Mårth, Göran Rygert, Lille Bror Söderlundh och Gunnar Turesson.

CD-skivan kan beställas för endast 130:- genom
MusiCant Records, Blackebergs gårdsväg 9 16850 BROMMA
Tel. 0707-36 09 37 Enklast: Sätt in 130:- på pg 81 18 44-0

Årsmöte och konsert på Kristinehovs Malmgård

Söndagen den 22 maj i år hölls Nils Ferlin Sällskapets årsmöte på Kristinehovs Malmgård i Stockholm. Det var en strålande dag och på gårdsplanen sprang dvärgtuppar och dvärghöns, samt en och annan kyckling runt till ackompanjemang av tupparnas galande.

Årsmötesförhandlingarna avlöpte snabbt och det informerades sedan om de program som kommer att förekomma nu i höst till minne Nils Ferlin som gick bort den 21 oktober 1961.

Efter en utmärkt lunch bestående av husets soppa och hembakt bröd vidtog konserten i den stora salen på nedre botten. Ove Engström var programledare och konferencier. Han medverkade även med sång och inledde programmet med att framföra "Med många kulörta lyktor", ur samlingen med samma titel varefter ordföranden, Jan Mårtenson berättade om Nils Ferlin som gick bort för 50 år sedan.

Ove Engström.

Tor Englund berättade och reciterade dikten "Strof i april" ur samlingen *"Barfotabarn"*. Ove Engström framförde en egen tonsättning av Ferlins dikt "Katten i Penningby". Dikten handlar om Nils och Hennys manxkatt som hette Pelle-Jöns. Nils skrev den till parets "alltiallo" Hjalmar Almstedt i Länna i Roslagen på 1940-talet. Den finns inte någon av hans samlingar.

Så var det dags för Falupojkarna. med Lennart Hökpers och Lotta Pålsson att äntra scenen. Med bravur framförde de "På källaren Fimmelstången" som handlar om Lasse Lucidor och löjtnant Storm ur samlingen *"Från mitt ekorrhjul"*, samt flera tonsatta dikter.och Lennart Hökpers reciterade "Inte ens en grå liten fågel" ur *"Goggles"*.

Ove Engström framförde så "Gammal visa", mera känd som "En skål i bröder" ur samlingen *"Kejsarens papegoja"*, Tor Englund och Lilian Ahlm reciterade sedan med stark inlevelse ett flertal dikter av Ferlin, varefter Ove Engström återkom med "På Arendorffs tid" ur *"Med många kulörta lyktor"* och "Av ständig oro" ur *"Barfotabarn"*.

Så var turen kommen till Pär Sörman som framförde ett knippe tonsatta dikter, bland andra "Cirkus" ur *"Goggles"*, "I folkviseton" ur *"Från mitt ekorrhjul"* och "En liten konstnär" ur *"Goggles"*, en del till ackompanjemang med dragharmonika.

Det uppskattade och fullmatade programmet avslutades med att alla stämde in i "Får jag lämna några blommor . . ." ur den postuma samlingen *"En gammal cylinderhatt"*.

Pär Sörman.

Kristinehovs Malmgård bjöd sedan de som köpt biljetter till konserten på kaffe på den soliga gårdsplanen och de som ville kunde köpa CD-skivor av artisterna med dedikation.

ANNIKA LUTTROPP
Sekreterare

NILS FERLIN SÄLLSKAPET

framför härmed ett stort och varmt tack till

LÄNGMANSKA FONDEN

för det generösa bidrag som Sällskapet tilldelats.

Det har gjort det möjligt för oss att hedra 50-årsmimet av poeten Nils Ferlins bortgång med ett fullmatat nummer av vår medlemstidning Poste Restante.

Sidantalet har utökats till 48 sidor mot normalt 20 och för första gången kan vi trycka några av bilderna i fyrfärg!

STYRELSEN

Det är dags att ge Nils Ferlin en ny cigarett!

Hans T Dahlskog, Solna, pensionerad pressfotograf (40 år på Pressens Bild, numer Scanpix) har sänt denna bild av K. G. Beijemarks skulptur vid Klarabergsgatan i Stockholm till Nils Ferlin Sällskapet.

"En rätt festlig bild. Cigarretten är avbruten och det är dags att ge honom en ny! Här får han hålla till godo med en Mc Donalds Chilled Treat", skriver han och tillägger:

"Jag har stått vid Nils Ferlins grav på Bromma kyrkogård och reciterat dikten *Du har tappat ditt ord och din papperslapp . . .*

Jag konfirmerades i Bromma kyrka och mina föräldrar är begravda på kyrkogården."

Foto: HANS T DAHLSKOG

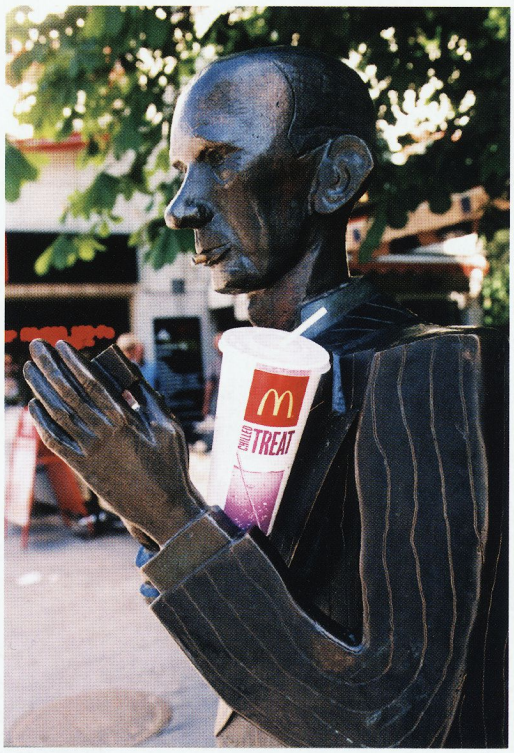

Idrottens betydelse för Nils Ferlins diktning

ARMBRYTNINGENS MÄSTARE

AV LASSE SANDLIN

Att Nils var en mästare i konsten att bryta arm hade han visat på Café Skogsryd hemma i Filipstad redan i unga år. Det var där fotbollsspelarna samlades före och efter hemmamatcherna, och det var där man hade sitt omklädningsrum. Tillfälligt lär han även ha fungerat som utkastare åt ägaren Johansson, när det nån gång blev lite för stökigt på Café Skogsryd. Nils var även fortsatt en skicklig armbrytare. Under en match lär han ha brutit högra armen ur led men fortsatte med vänster arm, innan han sökte sig till Sabbatsbergs sjukhus, där han fick stanna i tre dagar.

Lusten att hävda sig fanns kvar långt upp i medelåldern, när han träffade likasinnade på Café Cosmopolite, Vasagatan 5 i Stockholms Klara-kvarter. Där fanns de som ryckte på axlarna åt en mindre välvillig recension, men som surade i dagar om de förlorat en match i armbrytning. Skrivare som Vilhelm Moberg, Olof Lagercrantz, Uno Eng och konstnären Sven X-et Erixson. Författarkollegan Gustav Sandgren har i Livsresa tecknat ett porträtt av Nils Ferlin i en fiktiv skildring med Gunnar Ekelöf:

– Jag kan hänga sju timmar i krokig arm, sa Nils.

– Har du inga andra litterära färdigheter? sa Gunnar. Kan du Omar Khayam?

– Snobbjävel! sa Nils. Kom ska vi bryta arm!

I "Gravöl" ur Ferlins första diktsamling En döddansares visor (1930) möter vi en gestalt som är misstänkt lik författaren själv, innan reumatism och livsmörker gjort tillvaron trång och ovig:

En skojare var han och slingertok
så röd och grann -
I fylla, bröder och fingerkrok
en märklig man:
Hej, dunkom och låtom oss drinka
men gäller det krafter, gosse - du såg!
Och rätar du denna min sinka,
då har du en tunna råg!

I nummer 1 2009 av Poste Restante publicerades den första delen av Lasse Sandlins högintressanta redogörelse för den betydelse som idrotten haft för Nils Ferlins diktning. En omfattande forskning ligger bakom och resultatet har blivit ett digert material som nu går som följetong i Poste Restante.
I detta nummer publiceras del sex.
Missa inte fortsättningen som följer i nr 1 2012!

Ack, dagarna leka tafatt, tafatt,
och solen ler...
Men aldrig han knäpper en roskravatt
kring kragen mer -
Hej, dunkom och låtom oss drinka,
men gäller det krafter, gosse - håll spjärn,
när döden rätar din sinka
med fingrar av iskallt järn.

Om det var fingerkrok eller armbrytning eller något helt annat som var orsaken, så plågades han med tiden så svårt av reumatism, att han till slut inte kunde hålla i pennan. Nils Ferlin, som alltid varit så stolt över sin goda fysik fick nu uppleva hur hans hårda liv satt sin prägel på kroppen. Redan i 50-årsåldern var han en åldrande gubbe och sjukdomar slet sönder hans kropp och psyke. I ett reportage av Sören Larsson i Norrtelje Tidning står att läsa:

"Nils Ferlin granskade sina reumatiska händer och muttrade:

– Man har kanske härjat för mycket.

Efter en stund tillade han:

– Det hade kanske kommit ändå. Man ska inte skylla på brännvinet, inte på livet heller.

Även klättersport

I Klara använde Nils Ferlin, som Alf Henrikson berättat om, det allra mest originella sättet att ta sig in på en av tidningarna, när han klättrade upp för fasaden på Dagens Nyheters hus.

Om Ivar Lo och TT

En del av författarkamraterna hann också se skådespelaren Ferlin på scen. Ivar Lo-Johans-

son hann, och Ivar Lo har i en av sina självbiografiska berättelser en festlig skildring som visar hur Ferlin i sin roll som skådespelare verkligen kunde improvisera och gå ut och in i sin roll. I detta fall för att leka lite med sin författarvän som då, 1931, just givit ut sin debattbok Jag tvivlar på idrotten:

Under vägen till platserna skymtade jag en som såg ut som en benrangelsman. Han satt på scenen med en hink framför sig och skalade potatis. Mannen såg upp.

– Jag tvivlar på idrotten, sa han med genomträngande tydlig röst, med utomordentlig diktion, medan jag och mitt sällskap trängde oss fram mellan långbänkarna.

Publiken röck till men trodde tydligen att repliken hörde till pjäsen.

[- - -]

Benrangelsmannens motspelerska på scenen stod svarslös.

– Jag sa att jag tvivlade på idrotten, återtog hans röst än starkare så att repliken gick som en syl genom publiken.

Rodnaden sköt upp på mina kinder. Jag tyckte att alla stirrade på mig. Röd sjönk jag ner på en bänk för att slippa uppmärksamheten.

I verkligheten hade ingen ens känt igen mig eller satt mig i förbindelse med orden som yttrats från scenen.

– Ja ja, stammade motspelerskan. Jag också. Jag tvivlar också på idrotten.

[- - -]

Fönsterakrobatik

Den 15 juni 1944, då de allierade gjort invasionen i Frankrike och hunnit säkra ett sammanhängande brohuvud, kunde man i Stockholms-Tidningen hitta en annan betydligt mindre rubrik, en tvåradig enspaltare:

Fasadgymnasts liv
hängde på ett hår

Artikeln löd:

> Ett vågstycke, som lätt kunnat sluta med en katastrof, utfördes på onsdagsmiddagen i ett hus vid Tulegatan. Ett par män i 40-årsåldern hade suttit och pokulerat i en lägenhet, då den ene av dem plötsligt satte igång med någon slags gymnastisk uppvisning. Oförsiktigt nog valde han ett fönster i rummet som plats för sina akrobatiska övningar och rätt som det var hängde han delvis ut genom fönstret utan att kunna klara sig upp igen. Hans kamrat skyndade till undsättning, men lyckades endast hålla den nödställde fast i det riskabla läget. Situationen var desto mer farlig, som lägenheten ligger så högt som tre trappor upp. Lyckligtvis observerades händelsen av en man på gatan, som rusade upp för trapporna och fick tag i mannen samt lyckades rädda honom in i rummet tämligen oskadad. Kamraten däremot hade skurit sig i armarna på en krossad fönsterruta och måste föras till sjukhus för att bli förbunden.

Fönsterakrobaten var förstås Nils Ferlin. Mannen som höll honom i fötterna var den gode vännen Uno Eng. Den slutlige räddarens namn är okänt. Detta hände sig efter en rejäl festnatt i juni 1944, då de båda herrarna suttit och pokulerat tillsammans med konstälskaren och mecenaten, direktör Nils Bonde Adler hemma hos denne. Om människans elände, de allierades framgångar och värdens utmärkta vinkällare. Bonde Adler hade följt med de båda författarna hem till Engs våning men tidigt avlägsnat sig med motiveringen, att han ansåg, att förtäringen var för dålig. Det var sen denne avlägsnat sig som Ferlin, fortfarande vid 46 års ålder en skicklig akrobat, börjat visa sina konster i ett öppet fönster i Engs våning tre trappor upp på Tulegatan 7. Uno Eng har själv skrivit om episoden i en liten bok Att umgås med Nils Ferlin:

Notisen om de icke namngivna herrarna Ferlin och Eng, av vilka Ferlin givetvis var akrobaten, hade väl grundats på upplysningar från någon i huset Tulegatan 7, kanske från en av de två männen "nerifrån gården". Dessa senare var J. Edholm och Thorsten Lundberg, Elverket. Det upplystes emellertid inte om att förutom dessa ytterligare en civil person samt, nota bene, fem man från brandkåren och fem man från radiopolisen, summa tretton man, var engagerade och varav de flesta gick i vägen för varandra för att hjälpa den ordinarie räddaren att först dra upp den tunge nödställde (ty han hängde lodrätt ner med ryggen intill husväggen) och sedan dra in honom, denne mardrömsaktigt nödställde, som hängde så i kanske tio minuter eller mer tills situationen observerades.

Forts på sid 46

Lyckat 30-årsjubileum

Ferlindagen i Länna firade i år 30-årsjubileum. Den första Ferlindagen arrangerades av Länna hembygdsförening i samarbete med Länna församling den 23 augusti 1981. Kyrkoherde Gustaf Björklund hälsade välkommen och den välkände vissångaren

Lars Björklund, poet, präst och vissångare, sjöng både i kyrkan och på Ferlindagen.

och Ferlintolkaren Gunde Johansson svarade för programmet. Medverkade gjorde även den lokale vissångaren Anders Lund, Solö.

I år är det 50 år sedan Nils Ferlin – som bodde i Länna den sista fjärdedelen av sitt liv – gick bort. Han avled på Akademiska sjukhuset i Uppsala den 21 november 1961.

Sedan ett antal år tillbaka inleds Ferlindagen med en temagudstjänst i kyrkan – ett samarrangemang mellan Länna församling och Länna hembygdsförening – där undertecknad i stället för predikan svarar för en betraktelse om och kring Nils Ferlin. Prästen Gunilla Bradshaw, sommar-vikarie, svarade för gudstjänsten och Lars Björklund, poet, präst och vissångare – son till framlidna kyrkoherdeparet Gustaf och Katarina Björk-lund medverkade. Han läste Ferlins dikt "Kan du höra honom komma" och sjöng sedan "När skönheten kom till byn".

Min betraktelse handlade bland annat om de tal som hölls vid jordfästningen i Heliga korsets kapell på Skogskyrkogården i Stockholm, samt om religiösa inslag i skaldens diktning (se sid 20). Församlingen fick sedan sjunga skaldens tonsatta dikt "Får jag lämna några blommor . . ." vilket blivit en tradition vid temagudstjänsten på Ferlindagen.

Solen lyste över Kyrkvallen och en stor publik bänkade sig för att få ta del av tal och sång. Närvarande var även Nils Ferlin Sällskapets ordförande, Jan Mårtenson. Undertecknad hälsade välkommen till Ferlindagen och inledde sedan med en tyst minut till minne av eldsjälen och kulturprofilen Åke Söderman som avled den 13 juni i år. Åke var ordförande i Länna hembygds-

Ferlindagen samlade som vanligt en stor publik.

för Ferlindagen i Länna

förening i 50 år! Han ledde Ferlindagen fram till för några år sedan då undertecknad med anledning av hans sjukdom fick ta över programledarskapet.

Jan Mårtenson berättade glimtar ur skaldens liv, läste hans dikt "Klättergroda" och några citat ur en bok som nyligen givits ut till Olof Lagercrantz 100-årsdag, där denne berättar om sina möten med Ferlin.

Så äntrade Lars Björklund "scenen" och berättade att den första tonsatta dikt av Ferlin som han lärde sig var "En liten konstnär", som fått melodi av Lille Bror Söderlundh, vilken han nu framförde.

Thorsten Lännevall både berättade och sjöng.

Barbro Unnerfalk, dotter till framlidne landsfiskalen och kulturprofilen Gunnar Holmberg i Norrtälje, hade mycket att berätta, hon träffade redan som barn Nils och hans hustru Henny som ofta gästade hemmet vid Stora torget.

– Nils och Gunnar brukade läsa dikter varvvis medan husets tax låg i Nils knä. Nils jiggade ofta och då rullades mattorna undan och han utförde en irländsk jigg.

– Nils var musikalisk och gillade Schubert, men inte opera, berättade Barbro och till publikens stora förnöjelse bidrog hon med många minnen av skalden. Hon avslutade med att recitera hans dikt "Nu sover sorg –".

Lars Björklund läste sedan dikten "Hyggligt" och sjöng "Den stora kometen" och "Stjärnorna kvittar det lika".

Barbro Unnerfalk har många minnen av Nils Ferlin.

Bybon Thorsten Lännevall har också många minnen av skalden. Han berättade att när Nils kom till Lännaby på 1940-talet så bröt han alla inrutade mönster.

Nils och Henny hyrde sommaren 1944 Elin Axelssons lilla stuga, ett stenkast från skolan (numera församlingshemmet). Här sammanställde då Nils diktsamlingen "Med många kulörta lyktor". I februari 1945 gifte sig paret och blev bofasta i stugan till 1947 då Nils köpte Norrboda.

– Han förvandlade natt till dag och lånade ofta telefon mitt i nätterna. Det var inte populärt, sa Thorsten.

Thorsten läste gärna dikter och blev bland annat fascinerad av Ferlins kortdikt "Infall" som lyder: "Man dansar däruppe – klarvaket / är huset fast kloc-kan är tolv/. / Då slår det mej plötsligt att taket / mitt tak, är en annans golv."

När Thorsten en dag var i handelsboden fick han veta att paret Ferlin beställt varor, vilka han åtog sig att leverera.

– Jag blev verkligen förvånad när jag kom in i stugan. Nils satt och läst Bibeln på förmiddagen! Jag fick en krona för besväret.

Thorsten fortsatte med att bland annat läsa dikten "Med många kulörta lyktor" och sjöng även några av hans visor. Årets Ferlindag fick många berömmande ord av publiken. 72 besökare deltog i temagudstjänsten i kyrkan och omkring 170 besökare samlades på Kyrkvallen.

ESSE JANSSON, text och foto

Forts från sid 43

Klockan var ungefär halv nio på morgonen den 14 juni då Ferlin föll ut och i flykten, så att säga, blev gripen i fotlederna, en i sänder. Chefen för polispatrullen skrev in sig i min gäst- och dagbok som Elis Jansson, Fastlagsvägen 55, och Ferlin och jag fick följa med honom i polisbilen till Serafimerlasarettet.

Den slutliga räddningen hängde på sekunden. Ytterdörren till lägenheten var olåst, ty vi väntade vår vän fröken Gudrun Brockman från Roslagsgatan för att koka kaffe.

Det tar väl minst en halv minut att spränga en dörr? ("– Ajö, gamle Uno, det går inte längre", hördes nerifrån husväggen. "Dumheter. Det kommer folk. Ankorabar!")

En i benstommen mjuk liten pojk hade något år tidigare fallit ut genom ett fönster i samma hus från samma höjd och slagit ihjäl sig.

Eng fick sina rispor i armen hopsydda och Ferlin, som väntat, förde honom bakom en hög vedstapel intill sjukhuset. På den tiden såg man ofta i staden sådana vedstaplar, kanske ett kristidsfenomen. I skydd av vår vedstapel tog Ferlin ur kavajfickan upp en liten halvtömd flaska vin som han haft sinnesnärvaro nog att rädda innan vi for iväg med polisen, räckte fram den med ett "tack ska du ha" och lät mig ta en klunk först. När flaskan var tom stoppade han den tillbaka i fickan, ty man skall inte skräpa i naturen.

Detta var en av Nils Ferlins sista bedrifter i Klara. Många av vännerna var överens om att han skulle inte ha överlevt länge till som inneboende i dessa kvarter. Balanssinnet skulle han emellertid komma att testa även senare. Enligt historien ska han en natt, då han var gäst hos sin vän landsfiskal Gunnar Holmberg, ha hotat med att gå på händerna på den balkong som vetter ut mot Stora Torget i Norrtälje. Landsfiskalen lyckades förhindra detta, men konstsmeden Konrad Nyström har i en liten skulptur ändock förevigat tanken.

(Fortsättning i nästa nummer)

MANUSSTOPP
för nästa nummer av
Poste Restante
är den 30 mars 2012

Manus och bilder kan sändas direkt till Affärstryckeriet via e-post: info@atn.se

Nya medlemmar

Johan Fält, 5:E Villagatan 21 Lgh 1201
653 41 Karlstad
Ingemar Högberg, Båtbyggargatan 13
120 70 Stockholm
Gun Sjöström, Tulegatan 22, 113 53 Stockholm
Mona Sjöström, Hantverkargatan 9 E
761 30 Norrtälje
Ulla Skalmstad, Handelsvägen 9, 182 56 Danderyd
Ingrid Thelin, Skolvägen 3, 121 32 Enskededalen
Leif Vallin, Backabro 367, 790 23 Svärdsjö

NY STÄNDIG MEDLEM
Christer Bergman, Box 4009, 128 04 Bagarmossen

Hallå medlem – vi vädjar om Din hjälp!

Medlemsantalet i Nils Ferlin Sällskapet sjunker. Vi uppmanar alla medlemmar i Sällskapet att delta i en värvningskampanj! Om var och en värvar en ny medlem så fördubblas medlemsantalet! Vi vädjar också om gåvor – kanske kan de ständiga medlemmarna bidra med en extra slant. Vi vill kunna fortsätta att utdela Ferlinpriset och Trubadurpriset varje år. STYRELSEN

GÅVOR TILL NILS FERLIN-SÄLLSKAPET

Vilhelm Alnefelt	175:-
Hugo Ballovarre	175:-
Ulla Bergström	25:-
Ulla Frykestig	175:-
Eva Jonsson	100:-
Ingegärd Jönsson	25:-
Bo Lilieblad	175:-
Bengt Lundh	100:-
Samuel Nordgren	225:-
Tove Rundgren	1.000:-
Fredrik Smeds	88:43
Åke Stolt	75:-
Lars-Erik Säll	75:-
Ulla Värmnäs	100:-
Övriga gåvor	125:-
Totalt	2.638:43

Styrelsen framför sitt varma tack för gåvorna!

NILS FERLIN SÄLLSKAPETS ÅRSMÖTE

i Kristinehovs Malmgård i Stockholm söndagen den 22 maj 2011

§ 1. Ordförande Jan Mårtenson öppnade årsmötet och hälsade alla välkomna.
§ 2. Dagordningen fastställdes.
§ 3. Jan Mårtenson valdes till mötesordförande och Annika Luttropp till mötessekreterare.
§ 4. Till protokolljusterare valdes Lennart Hökpers och Åke Skalmstad.
§ 5. Beslutades att årsmötet behörigen utlysts.
§ 6. Verksamhetsberättelsen för 2010 som varit publicerad i Poste Restante godkändes och lades till handlingarna.
§ 7. Balans- och Resultaträkningen för 2010 fastställdes och lades till handlingarna. Bokföringen visade ett överskott av 37.617:45 vilket delvis berodde på en återföring av förutbetalda medlemsavgifter.
§ 8. Styrelsen beviljades ansvarsfrihet för det gångna räkenskapsåret.
§ 9. *Val av styrelseledamöter, samt suppleanter:*
Till ordförande omvaldes Jan Mårtenson (1 år). Till styrelseledamöter omvaldes Jenny Westerström (1 år), Tor Englund (1 år), Esse Jansson (2 år), Ove Engström (1 år), Karl Rikard Richardsson (1 år), samt Monika Lilja 2 år). Till suppleanter omvaldes Claes-Göran Carlsson (1 år), Evy Claeson (1 år), samt Rolf Mårth (1 år). Till adjungerad ledamot omvaldes Jimmy Svensson (1 år).
§ 10. *Val av revisorer:*
Till revisor omvaldes auktoriserade revisor Eva Jansa (1 år), samt revisorssuppleant Hanneke Saers-Appelqvist (1 år).
§ 11. *Val av ledamöter till valberedningen:*
Till valberedning omvaldes Eric Midfalk (sammankallande), Elisabeth Jönsson-Österdahl, samt Inga Walles.
§ 12. *Fastställande a medlemsavgift:*
Beslutades att behålla en oförändrad medlemsavgift på 175 kr, för ordinarie medlemmar, samt 15 kr för studerande och pensionärer.
§ 13. *Fastställande av prissumman för Nils Ferlinpriset och Trubadurpriset:*
Beslutades att dela ut Ferlinpriset och Trubadurpriset med samma prissumma vardera, det vill säga 5.000 kr, och därtill får pristagarna ett diplom.
§ 14. *Information om Nils Ferlin Sällskapets hemsida, samt om kommande aktiviteter:*
Sekreteraren efterlyste fler bidrag till hemsidan. Tor Englund har anmält Nils Ferlin Sällskapet till Skansens söndagsunderhållningar i oktober 2011. Besked om deltagande kommer före midsommar. Ove Engström redogjorde för kostnaden av Nybrokajen 11 för en konsert. Beslutades att Tor Englund kollar upp ett billigare alternativ, t. ex. ABF Z-salen. Esse Jansson gav information om Ferlindagen i Länna 14 augusti då Ferlindagen har 30-årsjubileum. Ove Engström informerade om Viscaféet i Trappan i Vällingby där ett program kommer att handla om Nils Ferlin. Det kommer även att anordnas en Ferlinkonsert i Norrtälje 19 oktober av Esse Jansson och Ove Engström. Tor Englund berättade om ett Ferlinprogram vid 1:a Advent på Gabriel och Hildas Salong på Östermalm där han och Lilian Ahlm deltar. Evy Claeson meddelade att det är möjligt att hålla ytterligare en konsert under hösten på Kristinehovs Malmgård. Lennart Hökpers jobbar med att anordna ett program i Dalaradion med 2 tidigare Ferlinpristagare, Birgitta Lillpers och Göran Greider.
§ 15. Förslag till Ferlinpristagare och Trubadurpistagare: Inga förslag inkom från årsmötet om lämpliga pristagare. Alla förslag ska dock vara inkomna till sekreteraren senast före 17 augusti då styrelsen har sitt nästa möte.
§ 16. Tor Englund redogjorde för kostnaden för en jubileumsbok. Längmanska Kukturfonden har beviljat ett bidrag på 25 000 kr. Beslutades att det blir för dyrt med en bok. Istället enades årsmötet om att man tycker ett tjockare exemplar av Poste Restante nr 2/2011. Tor Englund kollar med Längmanska Kulturfonden om bidraget får användas till detta istället för en bok. Esse Jansson kollar med Affärstryckeriet om vad ett tjockare nummer kommer att kosta, eventuellt med hårda pärmar. Lena Böving meddelade att hon har två böcker, varav en med många Ferlincitat, som man kunde köpa av henne efter årsmötet. Henry Iserman framförde ett varmt tack till styrelsen för dess arbete under det gångna året.
§ 17. Ordförande Jan Mårtenson förklarade årsmötet avslutat.

Vid protokollet:
Annika Luttropp, sekreterare

Justeras:
Jan Mårtenson, ordförande, Lennart Hökpers, Åke Skalmstad

Medlem i

NILS FERLINSÄLLSKAPET

blir man genom att sätta in årsavgiften 175 kr
(studerande och pensionärer 125 kr)
på plusgiro **35 21 55-6**.
Glöm inte att skriva namn och adress.

VAR GOD OBSERVERA

att alla meddelanden om ändringar av namn eller adress (skriv tydligt, texta, tack!) skickas direkt till Nils Ferlin-Sällskapets medlemssekreterare:
Annika Luttropp, Surbrunnsgatan 55, 8 tr
113 27 STOCKHOLM ☎ 08-32 99 84

Thomas Qvarsebo berättar om sin Ferlinskulptur

Bilden är tagen på Mälarvarvet på Långholmen där Thomas Qvarsebo tillverkade skulpturen.

När jag fick förfrågan om att vara med och tävla om en Ferlinskulptur i Karlstad blev min fråga "är inte han från Karlstad." Jag fick då svaret att han var född i Karlstad där fadern Johan Albert Ferlin var anställd i Nya Wermlands-Tidningen.

I augusti 1908 fick fadern anställning på den nya tidningen Bergs-lagen i Filipstad och dit flyttade familjen då Nils var tio år. 1909 gick tidningen i konkurs och Johan Albert stod utan anställning. Han var djupt deprimerad och på hösten reste han tillbaka till Karlstad. Den 12 oktober 1909 hittade man honom drunknad i Klarälven.

Hur skulle jag gestalta Ferlin? Han finns ju redan som skulptur i Filipstad, sittande på en bänk, stående, rökandes i Stockholm! Jag började leta i litteraturen. I en bok hittade jag ett citat av Arthur Lundqvist som ungefär lyder: "Han, (Nils Ferlin), kunde när som helst brista ut i en steppdans, mer en kraftfull uppvisning än en munter dans . . ." Då tänkte jag att kanske han lan steppa i min skulptur.

Av en ren händelse fick jag sedan tips om att Stig Järrel skrivit en dikt till sin vän Nils Ferlins begravning som lyder: "Där får du steppa på borden och dikta i månens ljus ovan den ynkliga jorden och människors stängda hus."

Därmed fick jag upp honom på ett bord och slapp en krånglig sockel. Ölflaskan är en erinran om miljön där Ferlin ofta skrev sina dikter och stolen är till för flanörer som vill sitta vid hans sida. Den 13 juni 2002 invigdes skulpturen i Karlstad.